

מסכת מועד קטן פ"ק א דף ב' גמ' אתמר המנפש והמשקה מים לזרעים בשבת משום מאי כו' עד סוף הסוגיא.

מהכא משמע דבין לרבה בין לרב יוסף מנפש ומשקה כו' שוים פשנאמר דמנפש משום זרע משקה נמי משום זרע וכשנאמר משום חורש תרנייהו משום חורש והרמב"ם בפ"ח מה' שבת פתב וז"ל החורש כל שהוא המנפש בעיקרי האלנות כו' הרי זה תולדת חורש אבל הזרע כ"ש חייב וכו' המשקה צמחים ואילנות בשבת ה"ז תולדת זרע וחייב עכ"ל וקשה פמאן פסק רבינו אם כרבה הנה לו לומר במשקה זרעים ג"כ תולדת חורש ואי כרב יוסף הנה לו לו' במנפש ג"כ תולדת זרע.

ותו קשה דמשמע דאינו חייב אלא תדא ואמאי נהרי בסוגיין סליק להו אבני לרבה ור' יוסף בקשיא דחייב תרתי במנפש ובמשקה כדמוכח מהו דרב כהנא נרמב"ם גופיה פסק כההיא דרב כהנא שפתב וז"ל כל זרע קצירתו מצמחת אותו כו' וכן הזומר והוא צריף לעצים חייב משום קוצר ומשום נוטע עכ"ל ואם כן הו"ל לפסוק נמי במנפש ובמשקה חייב שמים ולזה יכולים לומר דלא סלקו רבה ורב יוסף בקושיא דכיון דנתגלה לנו ממאי דמקשה רב יוסף לרבה מההיא דהמנפש בכלאים דחייב לדבריו דקאמר משום חורש אלא דדעת רבה היא משום חורש דוקא הוא דמחייב ולא משום זרע אם כן מה פחו דאבני דקא מתמה אדכרבה משום חורש אין משום זרע לא אה"נ דמאן דסובר משום זרע סובר דלא דמי לחורש דהמים לא מקרעי ארעא פחורש וכן מאן דאמר משום חורש סובר דלא הני זרע אלא שעושה פעולה בגוף דבר הנזרע ור"י בסברתו יכול לדחות דעת רבותיו ופשיטא דאין לחוש לקושיותו ומאי דאסיק בקושיא הוא לפום מאי דאמר אבני דאיכא נמי משום חורש ומשום זרע סלקא בקושיא אמאי לא מחייב תרתי כדר' כהנא וכללא הוא דכל קושיא קיימא בתירוץ ולא אמרינן דאיתותב אלא אי אמר הש"ס תיובתא ומה גם אי לא גרסינן קשיא וכמו שפתבו התוס' בד"ה חייב שמים אלא דעכ"פ קושיתנו ראשונה לדעת רמב"ם קיימא באתרה.

ותו קשה לי טובא על מה שפתב הרמב"ם בפ"א מהל' פלאים וז"ל אחד הזרע ואחד המנפש או המחפה כו' הרי זה לוקה וכו' ואסור לאדם לקיים פלאי זרעים בשדהו ואם קיימן אינו לוקה עכ"ל ממה שפתב דמנפש בכלאים חייב בהכרח לומר דמנפש תולדת זרע הוא דאי תולדת חורש בכלאים חרשה מי אסירא כדקאמר בש"ס ולא אשפח רבה פירוקא להו דתני מנפש חייב אלא אי מוקמינן למתני' כר"ע דמחייב מקיים נרמב"ם פסק להדיא דלא כר"ע כדקאמר ואם קיימן אינו לוקה וא"כ בהכרח לומר דדעת רמב"ם ז"ל כפי' דהו מתני' דקתני המנפש חייב דלאו משום מקיים בכלאים אלא משום זרע הוא דחייב וכרב יוסף וא"כ אמאי פתב בפ"ח מהל' שבת דחייב משום חורש ועיין מ"ש מרן הכ"מ.

ונראה דרמב"ם הנקשה לו מדתנן בפ' הבונה החורש כ"ש המנפש והמקורס ומזרד כ"ש חייב ע"כ. וגרסי' עלה התם בשבת דף ק"ג ת"ר המזרד זרדים אם לאכילה כגרוגרת אם לבהמה כמלא פי גדי אם וכו' ואם ליפות הקרקע כל שהוא ע"כ.

ומשמע דמזרד ומקורס תולדת חורש ניהו וכן פתב הרמב"ם בפ"ק הנז' להדיא וממילא משתמעא מלתא דמנפש נמי תולדה דחורש וא"כ תהוי תיובתא לרב יוסף ואמאי לא אותבוה מינה לזה בהכרח לומר דהו מנפש דמתני' לאו מנפש דאיפליגו בה רבה ורב יוסף דמנפש דאיפליגו בה הוא התולש עצבים רעים מבין עצבים טובים כהא הוא דקאמר רב יוסף דהוי תולדה דזרע

אבל מנפש דקתני במתני' הוי מתקן ארעא דומה למזרד ומקרטם דקאמ' בברייתא ליפות הקרקע ופירש רמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה וז"ל המנפש הוא החופר סביב בעיקרי הגפנים והצמחים והיא החרושה וזו היא הלכה שכתב בפ"ח מה' שבת וז"ל החורש כל שהוא והמנפש בעיקרי האילנות והמקרטם עשבים או המזרד וכו' כדי ליפות הקרקע הרי זה תולדת חורש ע"כ דקדק לפרש מנפש בעיקרי האילנות לשלול מין מנפש אחר שהוא תולדת זורע כדכתב בפ"א מהלכות פלאים דהכא לא עביד אלא חופר סביב בעיקרי האילנות ולהכי הוי לכ"ע תולדת חורש כדמשמע ממתני' דהבונה והו' משנה היא שכתב רמב"ם בהלכותיו ולהכי לא אותבוה לרבי יוסף מינה דרב יוסף לא פליג אדרבה אלא בתולש עשבים רעים מתוף טובים כמו שפי' רש"י במכילתין וז"ל מנפש תולש עשבים רעים מתוף הטובים דכי עקרי להו צמחי הני עכ"ל וכך היא דעת רמב"ם והוא דלעולם דפסק רמב"ם פ"ב יוסף דמנפש ומשקה מים לזרעים תולדת זורע ניהו משקה מים לזרעים כמ"ש בפ"ח מה' שבת ומנפש כמ"ש בה' פלאים.

ותדע דבפ"א מהלכו' פלאים לא כתב רמב"ם אלא הלכות פלאי זרעים לבד והתחלת ה' פלאי הפרם כתבם רמב"ם בפ"ה ואילף וישם בפ"ה כתב וז"ל הזורע ג' מיני תבואה כו' עם זרע הפרם וכו' וכן אם חפה אותם בעפר לוקה ע"כ ואילו מנפש לא קאמר כמ"ש בהל' פלאי זרעים אהד הזורע ואהד המנפש ואהד המחפה וכאן לא כתב אלא זורע ומחפה הרי זה מגיד להדיא דלא מיחייב אמנפש דאילנות דאיסורייהו לא הוי אלא משום חורש וחרושה בכלאים ליכא ומאי דמחייב אמנפש דוקא בכלאי זרעים שעוקר עשבים רעים מתוף עשבים טובים ולא חש רמב"ם לטעות דהיינו הך דכתב בהלכות שבת משום דהכא בזרעים לא שייך הך פ"ה דכתב התם ומהשתא פסק רמב"ם ז"ל פ"ב יוסף בין במנפש בין במשקה זרעים דהוי משום זורע וברייתא דקתני המנפש בכלאים לוקה כפשוט' קיימא דהוי משום זורע ור"ע מוסיף אף מקיים ולא קי"ל כןותיה במקום חקמים דפליגי עליה ולזה פסק רמב"ם ז"ל דאינו לוקה המקיים פלאים אלא אסור.

וטעמא דפסק דאסור משום דכיון דר"ע מחייב מי ליכא מידי דלר"ע מחייב ולרבנן מותר לגמרי. להכי נראה לו לאסור מיהא מדרבנן ומאי דלא כתב רמב"ם בה' שבת דין זה דמנפש בזרעים דהוי תולדת זורע סמך על מה שכתב ישם במשקין דחד טעמא להם דמאן דסבר במשקה זרעים תולדת זורע סבר נמי במנפש הכי דכחדא ניהו ומאן דסבר במשקה משום חורש סבר נמי במנפש משום חורש וכיון דכתב הרמב"ם במשקה זרעים דהוי זורע תשמיעינה למנפש מן הכא דכחדא ניהו ועוד דסמך על מ"ש בה' פלאים להדיא דמנפש בעשבים תולדת זורע הוא: ישם גמרא א"ל אב"י לרבא כו' מסתברא לי דמאי דקא פריף אב"י הוא ממאי דאתמר הך דרב פהנא ולא פליגי עליה אמוראי שמע מינה דהספימו עליה ומתקא לכל מקום דתלמודא פריף מאמורא עיקר טעמא הוא משום דהוי מוספם ודברי התוס' דחוקים: ישם גמרא בשני שמיתות הפתוב מדבר בזמן כו' ע"כ מסתברא לי דמאי דקא פריף אב"י משמע דשמיתת קרקע מעבודה פשיטא ליה דאינה נוהגת תמיד אלא דקא גמר מינה השמיתת פספס דגם היא לא תהיה נוהגת בזמן שאין שמיתת קרקע נוהגת וכן משמע מדברי רש"י שכתב וז"ל מפלל דאיכא זמן דלא משמט קרקע בזמן הזה ע"כ וקשה לי דאי אית ליה לרבינו לימוד אחר על שמיתת קרקע דלא משמט אמאי לא משמט נמי שמיתת פספס ולא הוי בעי לדרשת שמיתת שמוט וי"ל דאיכא פנים לומר דוקא שמיתת קרקע דתלויה בארץ מיעטה קרא בזמן הזה אבל שמיתת פספס דהוי חיוב הגוף אימא ל"ש בזמן הזה להכי אצטרף דרשת שמוט והרמב"ם בפ"ט מה' שמיתת פתב וז"ל אין שמיתת פספס נוהגת מן התורה

אלא בזמן שהיובל נוהג שיש שם שמיתת קרקע שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף ודבר זה קבלה הוא אמרו חכמים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כסף כו' ע"כ.

משמע דסובר רמב"ם דמאי דקתני בזמן שאתה משמט קרקע פ"י איובל קאי לא אשמיתת קרקע בשביעית ולדבריו קשה א"כ מאי קאמר הש"ס ה"כא אמתני' דקתני משקין בית השלחין בשביעית דטעמא הוא משום דלא הוי אלא מדרבנן ולזה היקלו בדאיפא פסידא ומוכיח מדקתני בזמן ששמיתת קרקע נוהגת והא היהא ביובל מתנייא אבל לעולם שמיתת קרקע בשביעית דאורייתא וי"ל דק"ו הוא ומה פספס דהוי מילתא דתליא בגוף ממעטה בזמן הזה שמיתת קרקע דתלויה בארץ מכ"ש וכפ"ז מאי דמוכיח הש"ס דאיסור עבודת הארץ בשביעית בזמן הזה דרבנן הוא משמטת פספס מק"ו ונקט פספס משום דבהכי משתעי קרא דכתיב שמוט כל בעל משה ידו כו' ולעולם כ"ש הוא שמיתת קרקע דתלי בארץ דגמרי' להו מיובל וא"ת לאו ק"ו הוא דמה לי שמיתת פספס שאינה נוהגת ביובל פידוע ולהכי הוא דמיעטה קרא בזמן הזה שאין יובל נוהג תאמר בשמיתת קרקע בשביעית דנוהגת אפילו ביובל י"ל דכיון דהקיש הפתוב שביעית ליובל לכל הקישם הפתוב בין לדין שמיתת פספס בין לשמיתת קרקע כל זמן שהיובל נוהג שביעית נוהגת וכל זמן שאין יובל נוהג אין שביעית נוהגת וכל זה דוחק.

ותו ק' דבפ"ז פסק הרמב"ם פרבי דשמיתה בזמן הזה דרבנן וכאוקמת' דאבני דאוקמה למתני' דסתמא כר' ואמאי הא קי"ל אבני ורבא הלכה פרבא ולדברי רבא מתני' קנימא פרבנן דאפילו בזמן הזה בדאורייתא דשאני השקאה כו' ולזה איפא לדחויי דה"מ דאמרי' אבני ורבא הלכה פרבא בר מיע"ל קג"ם דוקא בהיקא דפליגי בדנפשוייהו אבל בהיקא דפליגי בישובא דמתנייתא לית לן הך פללא פדכתיבנא בכמה אתרי מפח ההכרחות וא"כ ה"כא נמי פיון דפליגי בישובא דמתני' מציון לפסוק כאבני.

אלא דקשה דלפ"ז אפילו זריעה דשביעית אינה אלא מדרבנן א"כ אמאי כתב בפרק י"א מהלכות שמיתה ויובל וז"ל משקין בית השלחין בשביעית כו' ומפני מה התירו כל אלו שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו שאין אסור מן התורה אלא אותן שתי אבות ושתי תולדות ע"כ.

הרי דפסק כאוקמ' דרבא דטעמא דמתני' הוא מצד דאיסור השקאה כו' אינה אלא מדבריהם אבל לעולם הזריעה שאסרה תורה אפילו בזמן הזה וא"כ היכי מופה רבינו שטרא לבי תרי דהא לאבני בזמן שאסרה תורה זריעה אסרה נמי כל עבודת האדמה דאי לת"ה אמאי טרח לאוקומה בזמן הזה וכרבי לימא אפילו רבנן אלא ודאי דסוברת הברייתא דמרבא כל עבודת הארץ כפשטה דהוי דאורייתא.

ותו כתב בפ"ד ה' ב"ה וז"ל אין שביעית נוהגת אלא בארץ ונוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית עכ"ל. הרי להדיא דנוהגת אפילו בזמן הזה ומשונה מהיובל דייובל אינו נוהג אלא בפני הבית ובזמן שכל יושביה עליה כמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' אלו וז"ל משגלה שבט ראובן כו' בטלו היובלות כו' דכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה וכו' ע"כ.

מהשתא בהכרח דהדרינו לפרושי מאי דכתב הרמב"ם בפ"ט דאין שמיתת פספס נוהגת כו' לא מייירי אלא בשמיתת פספס לבד אבל עבודת הארץ בשביעית אפילו בזמן הזה הוא דאורייתא וזה אינו צריך לפנים וטעמו משום דפסק פרבא דמתני' לא התירה אלא השקאה משום דהויא

תולדה והתורה התיירתם אבל אי לאו האי טעמא אפילו בזמן הזה הוי דבר תורה ודלא פאוקמתא דאבני וכיון דמוקמינו מתני' כרבנן לא פסקינו כרבי בהך דרשא דבשני שמיטות הפתוב מדבר פיון דפליגי רבנן עליה דרבי דהלכה כרבי מחברו ולא מחבריו ומהשתא פיון דפסק הרמב"ם דשמיטה נהגת אפילו בזמן הזה דבר תורה בעבודת הארץ ודלא כרבי א"כ מנ"ל דרבנן סוברים דשמיטת פסחים בזמן הזה דרבנן דילמא דלא דרש הכי אלא רבי אבל רבנן לא דרשי לה פל עיקר ופליגי עליה אפילו בשמיטת פסחים.

וי"ל דהוכרח הרמב"ם לומר דהלכה היא בהיקוש שמיטת פסחים דלא נהיגי בזמן הזה משום דאשכחן דתיקון הלל פרוזבול ואי תימא דנוהגת שמיטת פסחים אפילו בזמן הזה דבר תורה היכי מציי הלל להפקיע דבר תורה כדפריה הש"ס התם בגיטין דף ל"ו ומשני דמדרבנן הוא דהויא ובהא ליפא מאן דפליג נהגם דרבא טרח לאוקומי מתני' דמשקין בית השלחין בשביעית דהוי טעמא משום דלא אסרה תורה אלא זריעה ולא השקאה לא בעי למימר דרבנן פליגי אמתנת' דהלל דהא לא אשכחן מאן דפליג עלה אלא חזא מתרתי קסבר או דרבנן פליגי עליה דר' וקא דרשי להך דשני שמיטות אחת ביובל ואחת בשמיטת פסחים פי' פסחים דוקא וקא מקיש דבר הדומה יובל שהוא החזרת קרקע ושומט כספו והשמיטת פסחים דומה לה אבל איסור עבודת הארץ נהגת בכל מקום ולא הקיש הפתוב אלא מה שהוזכר בהדיא בפסוק שהוא שמיטת פסחים ולא השנה הפתוב שביעית ליובל דנימא אין הקש לחצאין.

ורבי פליג וסובר דגם עבודת הארץ בשביעית ליפא בזמן הזה ודריש להשוות השמיטה ליובל לכל או נאמר סובר רבא דרבי נמי הכי קאמר בזמן שאתה משמט קרקע פי' ביובל אתה משמט פסחים בשביעית ודוקא פסחים שהוזכרו בפסוק להדיא וליפא מאן דפליג עליה דרבי ומאי דאמר אפילו תימא רבנן לדידיה דאבני קא' משום דאבני קא מפרש מלתיה דרבי דשרי עבודת שביעית בזמן הזה לזה קאמר אפילו לדידיה דסבר הכי בדברי רבי הא מיהא איהו נמי סבר דאיפא דפליגי עליה דרבי מדקאמר רבי היא להכי קא' אפילו תימא רבנן ולעולם לרבא הכי נמי לא קא' אלא שמיטת פסחים ולא שמיטת קרקע בשביעית ולמאי דכתב רש"י בגיטין דף ל"ו משם תלמידי רי"ץ הלוי דמצאו בירושלמי כו' א"כ דאפי' שמיטת קרקע בשביעית קא' דאינה נהגת בזמן הזה אפשר דהך אמורא דאמר הכי בירוש' סבר כאבני ורבא חולק וא"נ הוי בריית' להדיא וא"כ מאי דדרש שמיטה שמוט דריש אפי' לקרקע שביעית וא"כ קשה דממילא דרבנן דפליגי פליגי אפולה דרשה לאו קוש' היאדהא ע"כ אשכחן דתקן הלל פרוזבול וקני' תקנה זו א"כ הלכתא דדרשי' שמוט כו' כל זמן כו' דשמיטת פסחים אינה נהגת אלא מדבריהם אתיא ככ"ע ומשמע בגיטין דלא אשכחו פירוקא לתקנת הלל אלא אי אמרי' דהוי מדרבנן והך שינוי'א דמשני התם רבא ואמר הפקר ב"ד הפקר לאו אקנושית דמי מציי הלל מבטל דבר תורה אלא לקנושית דמי מצוי רבנן לתקוני שמיטה בשביעית ועיקר וכמו שפי' הכ"מ ובמקומו אכריח הדבר בס"ד ומהשתא תקשה רבנן דפליגי אדרבי בדרשת שמיטה שמוט קשיא להו תקנתא דהלל דהא ודאי רבנן דפליגי עליה דרבי בתראי מהלל הווי וקשיא להו תקנתא אלא ודאי דדרשי דרשת שמיטה שמוט לענין פסחים לבד וכפשטא דקרא ופליגי עליה דרבי בשמיטת קרקעות דרבי סבר אפי' קרקעות וכדמשמע מהך דירושלמי דסובר דאפולה מלתא דשמוט אתקש ולא אמאי דאדכר בקרא להדיא לבד ורבנן בהכרח דפליגי עליה דשמיט' קרקעות בשביעית נהגת אפי' בזמן שאין יובל נהג כדאייתא בת"כ ובהיאה רש"י בגיטין דף נ"ו ד"ה דשביעית בזמן הזה וכו' וכפ"ז מתפרשה שמעתין כפשטה דאבני מוקי לה כרבי וכולה מלתא דשביעית מדמינו ליובל ורבא משני כרבנן דלא דרשי שמיטה

שמוט אלא אפספים ושאני הכא וכו' ומאי דאמר התם בגיטין אמאי דפריה הש"ס אתקנתא דהלל
מי מצוי הלל לעקור דבר תורה אמר אבני בזמן הזה ורבי היא ע"כ.

ולמאי דכתי' אפי' רבנן מודו בשמיט' פספים בזמן הזה דלא הוי אלא מדרבנן ה"מ לסברת רבא
אבל אבני מפח מתני' דמשקין בשביעית סובר דמאן דדריש דרשת שמוט דריש לה בין לענין
פספים בין לענין עבודת האדמה ולהכי הוא דאמר הכי רבי היא ובזה עלו פסקי רמב"ם על נכון:
נראיתי למרן בכ"מ שבפ"ד ה' כ"ה צידד בפירוש דברי הרמב"ם ז"ל מפח פירכי ופירוקי לומר
דדעת הרמב"ם יכולין לומר דסובר דשמיטת קרקע בשביעית דאורייתא וכדמשמע מדבריו בפ"ד
ורצה לנטות לומר דסובר דרבנן מפח מה שהקשה לו והכריע הכרעה מועטת לומר דסו'
דאורייתא מפח פשטא דמלתא ובאותו פרק עצמו ה' כ"ט פתב לדחות דברי ס' פפתור נפרח
בהשגותיו לדברי הרמב"ם ז"ל וז"ל הכ"מ מ"ש עוד הפפתור נפרח אבל מה שהוא אסור מן
התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע כו' לא דק דבהדיא פתב רבינו בפ"ט ובפ"ז
דשמיטת קרקע בזמן שאין היוכל נוהג אינו אלא מדבריהם עכ"ל פאן הכריע לאידך גיסא דרף
שאינו פשוט בדברי רבינו במה שכתב בפ"ד משום פשיטות דברי רבינו בפ"ט דניחא ליה טפי
לפרש בדבריו דמאי דכתב בזמן שאמה משמט קרקע אמה משמט פספים ר"ל שמיטת פספים
שהיא שביעית וכדברי רבי בבבביתא דדייק מיניה אבני דסובר שמיטת קרקע בשביעית בכלל
שמיטת פספים ודעת מרן בפי' דברי רמב"ם בפ"ט מןכרח הוא דהכי קאמר וכן גילה דעתו במ"ש
בפ"ד שהקשה על דברי רמב"ם שכתב שנוהג שלא בפני הבית מהו דכתב בפ"ט בזמן שאמה כו'
א"כ הרי דעת הכ"מ דפשט דברי רמב"ם בפ"ט היא דשמיטת קרקע בשביעית לא הוי אלא
מדבריהם ואי לאו משום דניחא ליה לפרושי פשטא דדברי רמב"ם דכתב בפ"ד ונוהגת בין וכו'
הו דפ"ט מינה מוכרע הוא דסובר דרבנן וע"ז פתב לדברי פפתור נפרח דמהו דפ"ט מוכח דסובר
דהוי פרבנן דכל מעיין בדברי רמב"ם בפ"ט ורואה בדברי הש"ס במכלתין הוא דברי הרמב"ם
דבהדיא קאמר דהוי דרבנן ומאי דלא מפרשי לה אנו הכי הוא משום פירכא אחרנא נפקא מינה
לבעל פפתור נפרח אמאי כותב בפשיטות דהוי דאורייתא ולא חש למאי דנשמע מדברי רמב"ם
פ"ט ואת"ל דידע מדיוקא דמפאן בפ"ד ולהכי חזר לפרש בפ"ט פמו שפי' בו הכ"מ עכ"ז הו"ל
לצדד כל מה שצדד מרן ולהכריע מפח פשטא דדברי רמב"ם דפ"ד א"נ לא תעמוד בעיניו הו דפי'
דמשום פשטא דדברי רמב"ם ויכריע לאידך גיסא דהוי דרבנן ולא הו"ל לומר בכה"ג בדרכו
פשיטות מה שהוא אסור מן התורה ונהגם דמרן הכריע בדברי רמב"ם פדכתי' דמן התורה עכ"ז
הוא מיהא לא עמד בסוד עמקי דברי רמב"ם ז"ל ומרן השיב לבעל פפתור נפרח לומר לו שפל
דבריו שלא בהשגחה שקודם הנה לו לעמוד על דברי רמב"ם ז"ל וכן התחיל בתשובת מרן על
דבריו וז"ל כל דבריו שלא בהשגחה ובלאו האי קושיא פבר סתר כל דברי פפתור נפרח מטעמי
אחרניי אלא שנתכוין מרן להעירו במאי שלא נתעורר בו ולעולם דעת מרן מוכרעת היא פדעת
הרמב"ם שהוא דבר תורה גם בזמן הזה וכמ"ש בפ"ד ובפ"ט ומתוך מ"ש בפי' דברי מרן נתיישבו
התמיהות שיש בדברי מרן דידיה אדידיה דברים הפכיים מבהילים ולפי פירוש זה שכתבתי
נתיישבו דבריו: וראיתי להרב בעל מ"ל שכתב וז"ל ונוהגת כו' מ"ש מרן דרבי מפ' הא דאמר
רבי בשני שמיטות כו' לאו אשמיטת קרקעות בשביעית כו' אני תמיה על מרן דהא אפילו לדעת
ר"ת דסובר דשמיטת קרקע הוא יוכל מודה דשמיטת פספים פולל כל דין שביעית כו' ולגמרי
הוקש שביעית ליובל כו' יעש"ד ואני תמיה לדברי הרב וכי מרן פי' בדברי רמב"ם הכי שלא

מחמת קו' דבריו אדבריו אדרבה דעת מרן בדברי הרמב"ם ו"ל היתה דשנה שמיטה ליוכל לכל אלא דהוכרח מדכתב ונוהגת בפני כו' להכי נתחייב לפ' דעת רמב"ם הכי.

ומהשתא מאי פריה מר"ת דסובר שמיטת קרקע היא יוכל ואף על פי כן סובר דשמיטת פספס כולל אי רמב"ם לא מפר' הכי ופשוטא דרמב"ם מוכח דכוליה קרא לא מיירי אלא בהשמיטת פספס ור"ת הכי הו"ל לפרושי אלא דהוכרח מפת הסוגיא דקאמר אב"י דמתני' דקתני משקין בית השלחין בשביעית רבי היא וקא מוכח מהה' ברייתא דרבי להכי הוכרח לומר הכי משא"כ לרמב"ם מה תאמר ולרמב"ם נמי ק' תלמודא א"כ היינו דמק' בתר הכי הרב הנז' מפ"ק דמ"ק ולא הו"ל להק' אלא הא אבל קמיינתא לאו מידי היא וגם קו' זו פבר תירצנו תירוץ נכון דפסק רמב"ם פרבא וכדפני' למעלה וטעם דפסק רמב"ם פרבא הגם דפשוט' דמתניית' דפריה מינייהו תלמודא לרבא דמרבא פל עבודת הארץ משמע מדאורייתא כס' אב"י ומאי דמשני רבא מדרבנן וקרא אסמכת' הוי דוחק אף על פי כן פסק פרבא משום דפליגי ר"א ור"י בתרישה חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה ובירושלמי סיימו דר"י סבר אינו לוקה ונהלכה כר"י ותו דאפי' ר"א דסובר אינו לוקה למאי דמוקי בירושלמי דר"י סובר לוקה אשכחן ליה דאמר אההיא דאמר רב דימי יכול לוקה על התוספת כו' ונסיב לה הש"ס לפיטורא אמר ר' אלעזר תרישה ע"כ.

וכי היכי דלא עבדינו דפליגי בבלי וירושלמי אמרינו דבתר דאתא רב דימי ואמר ה' דשמע חזר בו מסברתו ואם פן הו"ל ר"א ור"י פרבא אהנו לן להכריע הלכת' פרבא הגם דאיפא דוחק דמתני' ועוד דמסתבר טעמיה דרבא בקרא דזמירה בכלל זריעה וכו' ולמא יצאת וכו' והאי פירכא לא מיתרצא בפרייתא דמיייתי הש"ס ובהכרח לאוקומי מתני' פרבא ולזה פסק פרבא.

שוב יש להוכיח דפסקי' פרבא ולא פאב"י דהא ה' פירושא דר' יוחנן בההיא דר' דימי דפי' דקאי אמדי דלפני ר"ה דמאי דפי' בפירוש הסוגיא לקמן דחי ליה רב אשי ופי' דר"ג לא התיר אלא תשנתא דרבנן ודחה אוקמתא דר"י דפי' דר"ג התיר איסור דמשמע מבחריש ובקציר מפת ג"ש וכיון דכן בהכרח לפרושי לס' רב אשי ה' דרב דימי פדפירש ר"א דקאי אחריתה ודבריה רבא וכיון דרב אשי מפרש ה' דרב דימי פרבא הכי פסקינו פדפירש רב אשי ורבני מערבא דרבים הם וראיה זו אינה צריכה לפנים ומהשתא פינו דפסקינו פרבא דמתנייתין דקתני משקין בית השלחין הוא מחמת דלא אסרה תורה אלא זריעה כו' אם פן פסקינו שפיר פרבנן דפליגי על רבי בשמיטת הארץ בשביעית דלא ק"ל הלכה כר' אלא מחבירו.

מה שאין פן אי הנה פסקינו פאב"י דכל מלאכות הארץ בשביעית ד"ת הנינא מתחייבי לפסוק פסתם משנה דקתני משקין בית השלחין דהוי בהכרח פרבי דסובר בזמן הזה דרבנן: דף ד' גמרא ור"י אמר ר"ג וב"ד מדאורייתא בטיל להו כו' איפא למידק מאי אתא ר"י ל'שנויי אם לקוש' קראי נינהו לא משני מידי אם לקוש' שלפניה הלכתא היאלא משני מידי אם לקוש' קמיינתא דאין ב"ד יכול לבטל כו' לא משני מידי: ונראה דה"ק דלפום מאי דמסיק עד השתא לא נמנה ר"ג וב"ד ובטיל אלא תשנתא דעד הפסח ועד עצרת אבל ל' יום באתרה קאי להכי קאמר דר"ג בטלו מלתא בטול וליפא איסור אלא מר"ה ולהאי אוקמתא מפרש מלתיה דרב דימי דאמר יכול לוקה על התוספת שלפני ר"ה פי' דדרשי' מחריש וקציר תשבות ונסיב לה תלמודא לפטור פי' דאתא ר"ג ודרש ג"ש ופטר לה ומתקיף לה רב אשי דלא דחיא ג"ש לא דרשא דקרא ולא הל"מ ואתקפתא זאת לא חשיב לה ר"י משום דמצי ר"ג לומר לא באה ההלכה על זה בעולם ודרשת הפתוב נמי דחי לה מפת ג"ש זו ודרש דרשא אחרת ונהגם דר"י גופיה אמר למעלה דעשר נטיעות הלמ"מ

א"כ בהכרח דהלכתא כר"ש דדוחה את השבת ומהך מתני' דמנחות דסתמא נקצר ביום פשר מוכח דהלכה הכי פכללא דקי"ל הלכה פסתם משנה והגם דאיפא סתמא אחרינא במגן' דסתמא נקצר ביום פסול פדדייק תלמודא מינה איפא לדחוייה מתרי טעמי חדא פי היכי דלא פרכינן סתמא אסתמא אמרינן דלא דמי רישא לסיפא ודבר שמצותו בלילה פשר כל הלילה ואם נעשה ביום פשר ודבר שמצותו ביום כו' אם עשא בלילה פסול וסיפא לא דמיא לרישא אלא במצוה מן המובחר אבל דיעבד לא ראי זה כראי זה וסמך רבינו על מה שפיר' במשנה דמנחות דבלא"ה דימוי זה אינו מוכרח אלא דהש"ס דפריה לה ומשני לה הא רבי הא רב"ש הוא משום דאשכח לשנויי ליה אפילו למאי דמדייק מתני' ולעולם אי אמינן לאוכוחי ולהכריח מינה דסתם לן תנא כראב"ש דחי' דלא היא וכדכת' ואם פן ליפא אלא חד סתמא דמנחות דסתם לן תנא פרבי ואת"ל דהך דיוקא הוי דיוקא אלימא ובהכרח לומר דסתם לן תנא כראב"ש עם כל זה אזלינן בתר סתמא בתרייתא דמנחות דבהכרח לומר דהדר ביה רבי מההיא דמגן' וסתמא דמנחות עיקר דהוי בתרא ונהגם דקי"ל אין סדר למשנה ה"מ בתרי מסכתות אבל בב' סדרי' יש סדר דמסתמא רבי לא היה מקדים לשנות תלמידים בסדר ב' קודם לראשון הגם דאמרי' דהנה שונה לתלמידיו במקום שהיו תפוצים ה"מ באותו סדר עצמו וכבר קדמוני סוברי סברא זו.

ומהשתא אזלינן בתר סתמא בתרא דמנחות דקתני נקצר ביום פשר ודלא פדברי התו' שכתבו במגן' ד"ה כל הלילה ונ"ל מ"מ סתמא דהכא עדיפא דהא קתני לה בהדי הלכתא פסיקתא דדינא ע"כ.

דבריהם ו"ל הם למאי דאמר ר' יוחנן במנחות אודי דלפום הך סוגייתא מצי למימר דהלכתא פהך סתמא דמסכת מגילה דנקצר ביום פסול אבל למאי דכתיבנא מהא דרב אשי אנדא לה קושיתם ו"ל ומטעמי דכתיבנא והלכתא פסתם מתני' דמסכת מנחות ונהגם דספקא הנה גבאי בהיכא דסתם לן רבי פדעת עצמו דאיפא למימר דלא הוי סתמא מעלייתא פיון דהוא דעת עצמו מהשתא מכריע אני לומר דהוי סתמא מעלייתא ולא שניא והראיה מההיא דעירובין דתנו נתנו באילן עירובו עירוב ותנו בתר הכי דף ל"ד נתנו בראש הקנה ובקונדס כו' ורמי תרי סתמי ומסיק רבינא תרנייהו רבי כו' ע"כ ופסקו פוליהו רבנא ובהכרח דהוי משום סתם מתני' דאי לא תימא הכי הא קיימא לן הלכה פרבי מחברו ולא מחבריו והתם פליגי עליה רבנן ואי משום דרבינא מפרש למתני' אליבא דר' לאו פלום הוא לעולם הלכה פחכמים דפליגי עליה דר' וככלליו ולפי דר"ח מקמי הך אוקמתא דרבינא אוקים לסתמא בתרייתא פרבנן דהלכתא פנותייהו להכי אתא רבינא ודחי הא מלתא דר' אמרה ולא רבנן ולעולם לית הלכתא כר' אלא נדאי משום דסתמא פנותייה ונהגם דהוא דעת עצמו אמרינן אי לאו דאשכח תנאי דקאי פנותייה לא הנה סתים לן פדעת עצמו ונקוט לה האי פכללא דהלכתא פכל סתם משנה ואפי' היכא דסתם לן פנותייה ובהיכא דאיפא תרי סתמי בתרי סדרי הלכתא פסתמא בתרייתא דיש סדר למשנה בב' סדרים.

ותו לכשנאמר דגם בב' סדרים נמי אין סדר למשנה עכ"ז סמי סתמי מהכא הדרי' לכללא דקי"ל הלכה כר' מחברו והכא בר פלוגתיה דר' רב"ש הוא יחידא. ותו פיון דבביתא דמייתי לה הש"ס התם במנחות מקמי הך פסקא דנקצר ביום פשר וקי"ל סתמא דבביתא הוא בתר סתמא דמתני' א"כ הלכה פסתם בביתא פיון דמסתמי דמתני' ליפא לאוכוחי מידי ועיקר.

נקטינו מפח פללי דינא במתניתא דנקצר ביום פשר ודוחה שבת וכיון דנקיטנא בחד ידא להני תרי פסקי אלימי אשיבה ידי ליישב מאי דקשה מהו דמנחות דקאמר הש"ס דמאן דסבר דדחי שבת לקצר ביום פסול וכן להפך הנה הו דמנחות ר' יוחנן אמרה ולס' ר"י אה"נ דמצי למימר הלכתא פסתם משנה דמנחות דנקצר ביום פשר ולענין שבת מצי למימר דאינו דוחה את השבת כר' עקיבא וכפולא דקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחברו ולהכי סבר ר"י למיהב טעמא לסב' ראב"ש דאמר נקצר ביום פסול דטעמו הוא משום דסבר כר' עקיבא דכל מלאכה שאפשר כו' וסב' פרי"ש דקציר העומר דוחה את השבת דמהאי טעמא יצא לומר דנקצר ביום פסול ולשיטה זו קאמר הש"ס דרבי דקסבר נקצר ביום פשר קסבר דאינו דוחה את השבת דהא ביהא תליא אבל לסברת רב אשי דמסיק דר"ג ובית דינו פרי"ש ס"ל דדוחה את השבת וממילא ליכא מאן דמצי לאפלוגי עליה אב"א דרביים הם אב"א דעבוד הלכה למעשה א"כ נתחייב לומר דלאו הא ביהא תליא ואת"ל דראב"ש סבר דהא ביהא תליא אנו לא קיימא לן הכי לס' רב אשי ואה"נ אי הוה ר' יוחנן מסיק כרב אשי דר"ג ובית דינו פרי"ש סבירא להו לא הוה אמר הכין והדברים פנתינתן מהר סיני.

ותו אי אמרינו דהא ביהא תליא קשה לס' רב אשי לרבי דאמר נקצר ביום פשר אם פן דסובר אינו דוחה את השבת ופליג אדרי"ש וממילא פליג נמי אדר"ג ובית דינו דכרי"ש סבירא להו וכיון דר' בתר ר"ג הנה הגם דנימא דר"ג הוא חמישי להלל סוף סוף הוי זקנו של רבי ומי מצי רבי לפלוגי אר"ג ובית דינו ואתקנתא דידהו אתמהא אלא ודאי דלסב' רב אשי לא אמרינו הא ביהא תליא ואדחיא האי סוגיא דהקא והגם דהקא לא דחי לה פן דר' הש"ס דמיייתי סוגיא במקום אחד בלא סתירה וסותרה במקום אחר ודכונתה דהא מילתא איכא טובא בש"ס וכה"ג איתא במס' סנפה דף י' דאמר שמואל מותר לישן בכילה אעפ"י שיש לה גג והוא שאינה גבוהה עשרה כו' ואיכא דאמרי אמר שמואל מותר לישן בכילת חתנים בסנפה לפי שאין לה גג אעפ"י שהיא גבוהה עשרה ע"כ ומסקינן בש"ס לפי דברי שמואל דקינופות פסול' וסתם התלמוד למלתיה ביהכי וליכא מאן דפליג עליה וכתבו הרי"ף והרמב"ם ז"ל דקינופות שיש להם גג אינן פסולין עד שיהיו גבוהים עשרה ונקליטין שאין להם גג אפילו גבוהין עשרה מותר וזה הפך דברי הש"ס דילן וכתב הרי"ף ז"ל דטעמא הוי משום הו דאמרי' לקמן בהעושה סנפתו כמין צריף ע"כ וכתב הרב המגיד גם לדעת הרמב"ם דסובר דאדחיא הו סוגיא מחמת ההיא דכמין צריף ע"כ הרי דהגם דבש"ס מיייתי דשמואל ושקיל תלמודא במלתיה ומיישב מתנית' אליביה ולא מיייתי עליה חולק כל עיקר עכ"ז פיון דבסוגיא אחריתי אידחיא לה לא קי"ל פנותה והקא נמי במאי דקמן הוי דכונתה הגם דבסוגיא דמנחות מוכח דהא ביהא תליא עכ"ז פיון דמהא דמ"ק מוכח דלא ומה גם דאשכחן למאן דאמר' להא דהא ביהא תליא הוא דפליג עליה דרב אשי במ"ק אמרינו שפיר דהיינו טעמא דאמר הכי במנחות משום דפליג אדרב אשי במ"ק ואנו קי"ל כרב אשי ועיקר.

וא"ת סוף סוף לדין דקי"ל הלכה כר' עקיבא דכל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת אמאי דחי קצירת העומר את השבת מאחר דהויא לה מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש הא לאו קושיא היא דמצינו למימר דהני מילי אי לא שרי לן קרא להדיא אבל קציר העומר דקרא שרייה להדיא כדריש ר' ישמעאל מדכתי' בחריש ובקציר תשבות אפילו יכול לעשותה מע"ש דחיא שבת ותדע שהרי מילה דחיא שבת ואפי' הכי אם לא מל בשבת? מול באחד בשבת ונימא נמי פיון דאפשר לעשותה בחול לא דחיא שבת דהא לא שנא יום שלפניו מיום שלאחריו אלא ודאי דהגם דיכול לעשותה בחול קפיד קרא למצוה מן המוכח לעשות מילה בח' שתדחה שבת הגם שיכול למול בט' הקא נמי קפיד קרא לקצור בזמנו ולדחות שבת וראיה זו ואני בחלומי ליל

כ"ט לאייר לחשה לי נפשי כדברים האלה ומתוך הדברים הקיצותי ונזפרתי פאלו בהקייז ואיכא לספוקי לפ"ז אם נקצר בלילה ונטמא דאנו אומרים לו הבא אחרת תחתייה ויקצרנה ביום אי אמרינו נמי בכה"ג דדחי שבת או דלמא כמילה בשבת פי היכי דמילה דדחיא שבת לא דחיא אלא בזמנה דהיינו בשמיני אבל שלא בזמנה לא דחיא ה"נ קציר העומר בזמנו שהוא בלילה דחי שבת אבל ביום שאינו זמנו לא דחי שבת ולא קתני אם יש אחרת אומרים לו הבא פ"י יקצור ויביא אלא דוקא בחול אבל בשבת לא או דלמא שאני מילה שאנו אומרים שלא בזמנה אינה דוחה הוא משום דבמקום דרבניה קרא דדחי שבת הוא בזמנה דכתי' וביום השמיני ודרשו ו"ל מתיבת ביום דאפילו בשבת וסמוך לה תיבת השמיני משא"כ ריבוי דמרבא קרא בקציר העומר דאפ"י בשבת לאו בעיקר דין הקצירה רבייה ולא בנקצר בלילה דבההו קרא דבחריש ובקציר תשבות לא נזכר לא יום ולא לילה וכפ"ז כל קצירת העומר דחיא שבת ואפילו ליקצר ביום ובגידון זה ליכא למימר אולינו לחומרא דכל חומרא אתינו בה לידי קולא והוא דאם נטמא העומר ואפה בא להחמיר באיסור שבת אפה מיקיל בהקרבת העומר בטומאה וכן להיפך וטומאה ושבת תרנוניהו ניתנו לידחות בצירבור ואיכא לצדודי בהא מלתא כמה צדדין וצריכא לי תלמודא.

ומדברי הרמב"ם דכתב בתחלה וז"ל מצותו ליקצר בלילה בין בחול בין בשבת ובהלכה שאחריה פתב ואם קצרוהו ביום פשר ע"כ. משמע דלא שרי ליקצר בשבת אלא פשקוצרין אותו בלילה מצנה מן המןבחר.

וא"ת למאי דהוכחנו ממילה בשבת סוף סוף תיקשי לר"י ואולי מצוי למימר דשאני מילה דאמר קרא וערל זכר אשר לא ימול כו' הרי דחייה רחמנא למול משמיני ואילך משא"כ קצירת העומר כיון דחזי' דדחי שבת ש"מ דעיקר מצותו בלילה כל דלא גלי קרא דנקצר ביום פשר בחזקת פסול הוא ולידין אין זה הכרח דס"ס כיון דאשכחן דאיכא מלתא דמצוי למעבד בחול ולמצנה מן המןבחר אמר רחמנא לידחי שבת הא נמי תהוי דכונתה והגם דדחי שבת הוי מטעמא דמצנה מן המןבחר ולעולם נקצר ביום פשר ומהשתא עלו דברי הרמב"ם פהוגן: שם ע"ב גמ' פליגי בה ר' זירא ור' אבא בר ממל וכו' מדקא מפרשי אמוראי מילתיה דראב"ע ש"מ דסוברי' הלכה כנותיה ותו דאמימר נמי מפרש למלתיה וקא טרח ליישב מלתיה משמע דסובר דהלכה כנותיה והרמב"ם בפ"א מה' שמייטה פתב וז"ל ועושין עוגיות לגפנים ועושין את אמת המים בתחילה כו' ע"ש מ"ש ועושין עוגיות לגפנים משום דסובר דמתני' דקתני אין עושין מיירי במועד כיון דלא קתני במועד ובשביעית דקתני בבבא הסמוכה לה מלאחריה במועד ובשביעית ש"מ דלא מיירי אלא בדיני המועד ולהכי פסק דבשביעית שרי לכתחילה ובמועד פתב להדיא בפ"ח מהל' י"ט וז"ל אין עושין עוגיות בעיקרי הגפנים ואם היו עשויות ונתקלקלו הרי זה מתקנם ע"כ.

ומ"ש ועושין אמת המים תחילה מוכח דפסק פתכמים בדין שביעית ומשמע דאפ"י לא שקיל ושרי אבראי דאיכא מכשיר אגפיה לזריעה אעפ"כ שרי ובדין המועד פתב בפ"ח מהל' י"ט וז"ל וכן אמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה במועד ע"כ.

וקשה אמאי פסק פתכמים ולא כראב"ע כיון דמשתמע מהש"ס דפוסק כראב"ע. ונראה דאמוראי דפליגי אליבא דראב"ע לאו משום דסברי כנותיה אלא משום דמינה שמעינו לרבנן למ"ד משום עודר ואפ"י שדי אבראי בהא הוא דפליגי רבנן עליה אבל בהיכא דלא שדי אבראי דאיכא מכשיר לזריעה והוי תולדה דחורש מודים רבנן ולמ"ד משום מכשיר לזריעה אפילו בהא פליגי רבנן עליה דראב"ע ופסק הרמב"ם דס' דרבנן לקולא דאפ"י בדלא שדי לבר מכשירי רבנן והגם

דתלמודא מייתי הך דאמימר לבסוף דסבר דמשום עוור ותני לה בהדיא במלתיה דראב"ע עכ"ז
פיון דאפי' תני במתניתין נראה כעוור לא מסיימא במלתא דמיירי אפ' שדי לה לבר כדקאמר
הש"ס דעוור נמי פי שקיל בנדוכתיה מנח ליה ותו פיון דאמימר דתני לה קא קשיא ליה דראב"ע
אדראב"ע משמע דאי הנה ידע אממר דלא גרסינן בברייתא משום עוור הנה מודה דטעמא
דראב"ע הוא משום מכשיר אגפיה לזריעה ואמוראי דמשנו דראב"ע אדראב"ע סובר אני דלאו
מחמת קו' דנפקא מגירסת אממר במתני' הוא דשנו הכי אלא דלכל הפירו' דמפרשי' במתני' בין
אי אמרת משום עוור בין אי אמרת משום מכשיר אגפיה עכ"פ קשה הך דתני רב"ע עד
שיעמיק שלשה ומשמע אפי' לא שדי ליה אבראי ומשנו בטוב טעם למר פדאית ליה ולמר פדאית
ליה ותדע דמשני אפי' מאן דאמר משום מכשיר אגפיה ולדידיה לא קשיא אלא ודאי פדכתיבנא.

ויש שרצו לתרץ דרף דאמוראים לתרץ אפי' לבר פלוגתניהו ועיין בחדושי תלמידי הריטב"א
ודבריהם דחוקים דה"מ אי מותיב ליה תלמודא לפעמים משני אפילו לסברת המקשה הגם שהוא
לא פן יחשוב אכל בנדון דידן דמקשה תלמודא לטעם עוור מי הכניסו איך דאמר משום מכשיר
אגפיה לשנוי כל עיקר אלא ודאי פדכתיבנא: שם גמרא פשיטא חצי טפח כו' טפחיים כו'.

הרמב"ם ז"ל פתב בפ"ח מהי"ט וז"ל כיצד היתה עמוקה טפח חופר בה עד ששה היתה עמוקה
טפחיים מעמיקה עד שבעה ע"כ. פסק מימרא דר' אבא דעמוקה טפח כו' ופסק כספיקא דתלמודא
דעמוקה טפחיים ג"כ לקולא משום דהוי מלתא דרבנן אלא דלא פתב הרמב"ם דעל ג' טפחים לא
וגם טפחיים על י"ב לא.

והנה נראה לומר דכיון דהש"ס קאמר פשיטא לא הנצרך הרמב"ם לכותבם דפשיטא דלא אלא
דלפום מאי דכתיב בסופה דף י"ג ע"ב בהך דהבוצר לגת דקאמר הש"ס מאן דאמר קוצר כ"ש
בוצר כו' והרמב"ם פתב תרנויהו וכתבנו דהרמב"ם לא סמך על דנדע מעצמי הך כ"ש דקאמר
הש"ס והראיה דאצטרף תלמודא לחדשה ולומר דהוי כ"ש א"כ הכא נמי הול"ל מאי דקא'
הש"ס דחצי טפח כו' דלא הגם דקאמר לה הש"ס בדרף פשיטא וי"ל דהא דטפחיים על י"ב
משתמעא שפיר ממלתיה דהרמב"ם מדקאמר מטפחיים עד שבעה מוכח דדוקא עד ז ולא טפי ונהך
דש"ל נראה דכיון דהא מלתא דייק לה תלמודא ממלתיה דר' אבא וכתב הרמב"ם למלתיה דר'
אבא סמך דמשתמעא שפיר ודוקא הך דלעיל משום דאצטרף לחדת לן דבוצר לא ניחא ליה
דלימציה לחמריה ונהא לא הוי מלתא דידיעאן לכ"ע להכי אצטרף מה שאין פן בנדון דקמן
דמלתא ידיעא דש"ל לאו פלום הוא פירו' ולא קיימא בהוראה ותינו דקאמר הש"ס הכא חצי
טפח על ש"ל לאו פלום הוא ואעיקרא דמלתא לא עבדי אינשי אמת המים הכי ומחשתא לא
אצטרף הרמב"ם לאורויי בה אסורא דאעיקרא דדינא לא עבדי אינשי מלתא דלא חזיא: דף ה'
גמ' לא שנו אלא שאין רבים צריכין להם וכו' לפום מסקנת הש"ס יחיד לא שרי אלא חטיטה
דצריף לה אכל חפירה אפילו צריף לה אסור לחפור אלא ילף ויביא מים אפילו ממקום רחוק
ורבים שרי חפירה כשצריכים לה וחטיטה אפילו אינם צריכים לה דלא גזרו רבנן במילי דרבים
אסור פהאי דחטיטה הגם שאינה אלא לצורך אחר המועד אי נמי פיון דש"ל רבים אפשר שציטרכו
גם במועד ולהכי שרי באם יצטרכו לה.

והרמב"ם בפ"ז מהי"ט פתב וז"ל עושים כל צרכי רבים במועד כיצד מתקנין קלוקל המים
שברשות הרבים וכו' וחופרים לרבים בורות כו' וכורין להם נהרות כדי שישתו מימהן כו' ע"ש.
גבי תקנת קלוקל המים לא התנה כדי שישתו לומר דוקא שצריכין לשותות מהן וכפשטא דש"ס.

והראב"ד השיגו וז"ל ש'הרבים צריכין להם אבל של יחיד וצריף להם חוטטין ולא חופרין ע"כ פ"י דברי הראב"ד הוא לפי שמדברי הרמב"ם לא מתפרש בהדיא דמייברי בשצריכין לו דהא לא כתב אלא פדי שישתו מהן ויכולין אנו לפרש כל ששותין מהם ואפילו יש להם ג"כ מקום אחד לשותות ויכולין לשותות מהם עכ"ז כל דרבים שותין מזה שאנו חופרין שפיר דמי דלא גזור רבנן בדבר של רבים.

והגם דברי שא לא פתב הרמב"ם פדי שישתו מהם עכ"ז אפשר דקאי סיפא דמלתיה אפוליהו. א"נ דההיא שריא אפי' לא שתו מהם וסיפא בעינן שישתו מהם ולעולם אפילו אינם צריכים להם לזה השיג הראב"ד וכתב דדוקא ש'הרבים צריכי' ומה שגמר אומר אבל כו' לא נתפונן בזה להשגה אלא לפי שלא הובא פאן בדברי הרמב"ם השלים חילוקי הדין והרמב"ם ביאר זה בפ"ח והרב בעל להם משנה ביאר בדברי הראב"ד וז"ל דברים דחוקים יעניין בדבריו: שם ע"ב גמרא משום יאוש בעלים כו'.

ג' שיטות בפ"י דהאי סוגיא א' היא שטת רש"י שמתיאשים המביאין המתים לקברן לפעמים שנופל שם אבר המדולדל ומתיאשים אלו על אלו והניחיהו שם. ב' שיטת רבינו שמשון בפ"ח דאהלו' וגם הראב"ד מפרשים דמתיאשים בעלי השדה ממנה וזוכים בה רבים ולזה אין נוטעין בה כו' משום דאסור לקלקלו כו' יע"ש ד'.

ג' היא שיטת רמב"ם שכתב בפ"ב מה' טומאת מת וז"ל שדה בוכין והוא המקום הקרוב לבית הקברות כו' מפני שהוא קרוב לבית הקברות כבר נתיאשו בעליו ממנו לפיכך אפשר שיבא אדם ויקבור בו מפני זה חששו לו כו' יע"ש.

לפירש"י וז"ל קשה היכן הנוצר נפילת אבר שיאמר עליו יאוש העיקר חסר והגם שנגמע דחוק זה עוד קפה מי יאמר דישנה לחששא בעולם דניחוש לנפילת אבר וניחוש ג"כ ליאוש בעלים ועוד דתיבת יאוש אינה צודקת בדרך זה ושכחת בעלים הול"ל והוא וז"ל דחק להלבישה ואמר נתיאשו אלו על אלו ואינו מחונן ולפי' ר"ש והראב"ד ק' מאי חידותא דשדה בוכין דקתני אינה נטעת ליתני הרי היא של רבים ומשתמעא מלתא דדין של רבי יש לה ואם פננת התנא לומר דזה מיקרי קלקול הא לא אצטריף פשיטא דקלקול הוא אלא ודאי דבדברי הרמב"ם עיקר דכיון דהשדה קרובה לבית הקברות איכא יאוש בעלים ותיישי' שיקבור אדם שם מת ואיכא ספק טומאה ולהכי מני לה בהדי שאר בית הפרס דכלהו אית בהו חשש טומאה ונפיק דינא דאם נמנו עליו צבור להפקיעו מהיות שדה בוכין הגם דלדעת הראב"ד ור"ש ש"ד לדעת רמב"ם לא מצו דלאו כל כמיניהו: שם גמרא פי תניא הוה בשדה שאבד בה קבר וציינה כו' פתב הרמב"ם בפ"ח מה' טומאת מת וז"ל מצא שדה מצוינת כו' אם אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר יש בה אילנות בידוע שצחרש בה קבר ע"כ.

נתחבם וז"ל לרמזו אוקמת' דגמרא במה שהוסיף אות ה"א ואמר הקבר פ"י אותו שצאבד: דף ו' גמרא ר"א ור"י ב"ח חז אומר פאן וכו' וחד אמר פאן בוריזים כו' נראה דאיכא בינייהו אפיל מ"ס יוצאין גם על האפיל שבזרעי' ומ"ס אין יוצאין על האפיל אם כבר יצאו על הבפיר וההיא דמועד דיוצאין הוא על הירקות אבל על האפיל לא תקנו לצאת שלוחי ב"ד דהוי מעיוטא וסמכו על בעלי השדות א"נ פין דעקרו הבפיר שלוחי ב"ד בעלי השדות מעצמן תקנו האפיל ותדע דבירושלמי מוכח דאי נפקו שלוחי ב"ד על הבפיר תו לא בעו למיפק על האפיל.

והרמב"ם פתב בפ"ב מהל' פלאים ונ"ל בא' באדר כו' ובט"ו בו יוצאין שלוחי ב"ד ומסבבין כו' וחוזרין שלוחי ב"ד בחולו של מועד של פסח לראות האפיל כו' נראה דבכלל האפיל הם הירקות וטעמא דפסק כמ"ד פאן בבביר כו' משום דסתמא קתני על הפלאים ומשמע קל פלאים דאיכא למיחש להו בכלל זה אפיל דזרעים.

שוב ראיתי להר"ב תי"ט שכתב בפירו' המשנה דטעמא דפסק הרמב"ם פהאי שינויאי משום דבירושלמי איתא להאי אוקמתא עכ"ל. וקשה לי אדרבה בירושלמי משמע אוקמתא חדשה דהכי איתא התם ויוצאין על הפלאים לא כבר יצאו באדר שהיתה השנה אפילה ואין הצמחים ניפרין עכ"ל.

מוכח מדבריו דלא נפקי אלא חד זמנא ולתלמודא דידן משמע דתרי זמני נפקי ואת"ל דדחקינן מאי דקאמר הש"ס פאן בבביר דה"ק פאן בזמן הבביר כו' וכפי זה אתי פאוקמתא דירושלמי עכ"ל הרמב"ם ו"ל מיהא פסקיה מבןרר דתרי זמני נפקי דכתב ונ"ל וחוזרים שלוחי ב"ד כו' אלא ודאי דס"ל דהירושלמי פליג אתלמודא דידן וטעמא דלא מפרשינן תלמודא דידן דקאמר פאן בבביר כו' פדברי הירושלמי משום דאם על השנה קאמר הכי הול"ל פאן בבכירה פאן באפילה וליתא לדברי התי"ט ואולי דכונתו לומר דבירושלמי איתא להאי אוקמתא פירו' דמחלק בין בביר לאפיל הגם דלא דמי הדירושלמי להך דהכא ואין זה פשט ולא נכון דהא לירושלמי לא בעי למיפק על האפיל אי נפיק על הבביר ופשוט: שם ע"ב גמרא ראב"י אומר מושכין כו' עד סוף הסוגיא פי' רש"י זרעים כו' לא ישקם דהואיל ולא משקה להו תדיר לפני המועד לא הוי פסידא וכו' וטעמא דמטוננת שריא פתב רש"י משום דאית ביה פסידא ומאי דקתני בבבירייתא וחקמים מתירין בזה ובה פי' רש"י ונ"ל בשנה גריד ובזרעים שלא שתו לפני מועד ע"כ.

ולהאי שיטה מאי דקאמר רבינא ש"מ האי תרביצא שרי לתרבוצי בח"ה פי' שמעי' מדברי חכמים דשרו שדה גריד וכן פי' רש"י להדיא בד"ה אפלה לשוויי חרפא ונ"ל דליכא פסידא ואפ"ה שרי להשקות וכו' ה"נ בגינה מרביצין עכ"ל והרמב"ם פתב בפ"ה המשנה ונ"ל זרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקם לפי שהם צריכין מים רבים וכבר אמרנו שכל דבר שיש בו עמל הרבה אסור לעשותו והלכה כראב"י ע"כ.

משמע מדבריו לכאורה דהגם דאיכא פסידא בבית השלחין דאית ביה פסידא ואסרינן לעיל טורח הרבה דאי ליכא פסידא אמאי אצטריך למיהב טעמא דטרחא ואפילו בלא טורח נמי אסיר פהך דכל השדה דרישא דליכא טורח הרבה ואסר ר"א אלא ודאי בדאיכא פסידא מיירי וכ"כ בהלכותיו בפ"ח מהל' י"ט ונ"ל זרעים שלא שתו לפני מועד לא ישקם במועד מפני שהם צריכים מים רבים ויבא לידי טורח יותר עכ"ל וכתב מרן הכ"מ ונ"ל זרעים שלא שתו כו' ויבא לידי טורח יותר כלומר וכל היכא דאיכא טירחא יתירא אפי' במקום פסידא לא טרחי' עכ"ל.

הרי דמיירי דאיכא פסידא ואעפ"כ לא שרי. וקשה דבריש מכילתין קאמרינן מאן תנא דפסידא אין הרוחה לא נאפי' במקום פסידא נמי מטרח לא טרחינן אמר רב הונא ראב"י היא דתנן ראב"י אומר מושכין המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את פל השדה כולה ופרכי' אימור דשמעת ליה לראב"י הרוחה דלאו טירחא במקום פסידא מי שמעת ליה אלא הא מני ר"י וכו' ע"כ ולדברי הרמב"ם ונ"ל דחלוקת זרעים שלא שתו דאסר ראב"י הוא משום טירחא מאי קאמר הש"ס טירחא מי שמעת ליה לראב"י.

תו איפא למידק במ"ש שם בפ"ח וזה לשונו ומושכין המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה ואם היתה שדה לחה מותר להשקות את פולה ומרביצין את השדה במועד שפל הדברים האלו אין בהם טורח ביותר ע"כ.

וטעמא ראיתי להרי"ף שפתב דהלכה כראב"י מטעמא דשמעתתא דרב יאודה ע"כ נוכל לומר דהיינו טעמא דהרמב"ם והראב"ד השיג על זה וז"ל ואם יאמר רב יאודה הכריע דמפרש לדעת ראב"י הלא רבינא למד יותר מדברי חכמים ואם יאמר הלא הקשו לרבינא מגריד ועמדה בקו' ממה שלא נחלקו בגריד כו' א"כ למה אמר שמרביצין ע"כ מוכח מדבריו דסובר דרבינא לדברי חכמים אמר מלמיה ואותביה מגריד דהוי לכ"ע וז"ל הרי"ף ומסתברא דהלכה כראב"י דהא שמעתתא דרב יאודה פנומיה אנלא דקאמ' ואם היתה שדה מטוננת מותר והא דדייק מיניה רבינא ואמר ש"מ האי תרביצא שרי כו' אקשיה שדה גריד כו' ולא פריק ע"כ משמע מדברי הרי"ף דדיוקא דרבינא הוא מדברי רב יאודה ופשוט והכי פירושו דמדמה רבינא תרביצא לשדה מטוננת דכי היכי דשרי רב יאודה לראב"י שדה מטוננת ה"נ שרינו לראב"י תרביצא וכפי זה מדייקינו מילמיה דהרי"ף דקאמר דהא שמעתא דרב יאודה כו' ולא קאמר דהא רב יאודה קאי פנומיה נתפנין לומר אפולה סוגיא בין דרב יאודה בין דרבינא דלמד מדר"י ואפולה מלתא קרי שמעתא וכפ"ז מאי דמק' ליה משדה גריד הוא מראב"י דהא חכמי' פליגי גם בשדה גריד למאי דנאמר דמאמר וחכמים מתירים וכו' הוא סיפא דברייתא ולאו פסקא דמתני' כמ"ש תלמידי הריטב"א ז"ל ומהשתא מאי דמשיג הראב"ד מרבינא אין מקום להשיגה זו דאדרבה רבינא נמי כראב"י קאי.

אלא מאי דהשיג אמאי שרי תרביצא ותלמודא דחה לדברי רבינא משדה גריד גם הרי"ף פסק הכי דתרביצא אסור וה"ה ז"ל תירץ דמאי דקאמר רבינא תרביצא שרי הוא בבית הבעל ודחה הש"ס דראב"י אסור והכי הלכתא ומאי דכתב הרמב"ם דשרי הוא בית השלחין דאיפא פסידא וכאותה דתניא בפ' מי שהפך גבי אבל ומרביצין את שדהו כו' פ"ל לפי שהוא דבר האבד כו' ע"כ וקשה דלפום מאי דפ"ל ה"ה ז"ל גופיה לדעת הרמב"ם בד"ה ומושכין וכו' דמאי דקתני ובלבד שלא ישקה את השדה פולה וז"ל פ"ל משנה זו בבית השלחין היא ואין שם לא ירקות ולא זרעים אלא אילנות והמשכת מים מאילן לאילן מספיק להם ע"כ.

אם פן הכא מייירי דליפא פסידא ואפ"ה קא' רב יאודה אם היתה מטוננת שרי ופ"ל הרי"ף דקאי אמלמיה דראב"י וכת' ה"ה דנה הוא טעמו של הרמב"ם דפסק כראב"י וכיון דפסק הרמב"ם ז"ל מטוננת שרי בהכרח דמייירי דליפא פסידא דאי איפא פסידא אמאי אין משקין כל השדה פולה והא משקין בית השלחין לכ"ע ומהשתא מאי דכתב הרמב"ם ומרביצין את השדה במועד מייירי בדליפא פסידא דהיינו בית הבעל דתרונויהו פהדי פתבינהו וסד טעמא פתב לכוהו שפל הדברים האלו אין בהם טורח גדול ע"כ אם פן ק' לדברי ה"ה שפתב דמאי דשרי הרמב"ם מרביצין וכו' מייירי בבית השלחין ודאיפא פסידא ונהרי שדה מטוננת שרי בדליפא פסידא לפירושו ז"ל וליפא למימר דה"ה מפ' מאי דקאמר רב יאודה מטוננת שרי דקאי אחלוקת זרעים שלא שתו מלפני המועד דאסר ראב"י הגם דאיפא פסידא וקאמר דאם היתה מטוננת דליפא טירחא שרי פיון דאיפא פסידא הא ליתא דהרמב"ם שרי במטוננת אפי' בהשקאת כל שדה של האילנות הגם דליפא פסידא ובהכרח לומר דדעת ה"ה ז"ל דשדה מטוננת אית בה פסידא וכמו שפ"ל רש"י דאי לא משקה אותה הוי לה פסידא יתירא וס"ס קשה אמאי נתן טעם הרמב"ם לפי שאין טורח יותר הכי הול"ל לפי דאיפא פסידא ומידי דנהו בית השלחין דצריכה מים הרבה ומשקין אותה פל

צורך ואם נתפנין לומר דלא שרינו בדאיכא פסידא אלא אי ליכא טורח יותר זה פבר פתב הרמב"ם בפ"ז שכת' וז"ל כל מלאכה שאם לא יעשה במועד יהיה שם הפסד מרובה עושין אותה ובלבד שלא יהיה בה טורח הרבה ע"כ.

ועוד פתב בפ"י המשנה וז"ל ואם היתה כל השדה מטוננת מותר להשקותה פי אותה ההשקאה אינה נראית בה ע"כ. משמע דטעם ההיתר לא מחמת שיש הפסד ודלא כפי' רש"י ואין נכון לומר דחזר בו ממה שפ"י בפ"י המשנה ותו אי מרביצין דקאמר היינו בית השלחין פבר פתב הרמב"ם למעלה שמשקין בית השלחין ומאי חידותא דקאמר מרביצין דהא ודאי דהכא לא מיירי במי גשמים ובמי הקילון דזה אפי' בית השלחין אסור ולא אשכחן בש"ס כל עיקר שריותא בהו אלא ודאי דלא מיירי אלא במי מעיין ובנהרות המושכות אם פן מאי חידותא דדינא איכא אי בבית השלחין מיירי.

ותו לדבריו וז"ל זרעים שלא שתו מלפני המועד דקא יתיב טעמא הרמב"ם וז"ל משום דצריכין מים הרבה במאי עסקינו אי בדאיכא פסידא מאי איכא אי צריכין מים הרבה ונהרי בית השלחין פשיטא דצריכין מים הרבה ואף על פי כן מתירים בכל גוונא משום פסידא כל דלא דלי דלויי אלא ודאי דליכא פסידא ואעפ"י כן לא אסר אלא מטעם מים רבים דון מינה דרישא נמי דהרבה ושהיה לחה ליכא פסידא אלא משום הרחקה ומטעם דאין צריך מים רבים שרי: ונראה לפרש דעת הרמב"ם עז"ה דשלישה חילוקי דינים איכא בהא מילתא א' כל דאיכא טירחא גדולה פהאי דמשקה על ידי דליה ממי גשמים או מהבריכה או ממקום נמוך למקום גבוה כל כה"ג אסיר ואפילו בית השלחין במועד כו' שאם לא ישקה כו' פסדו בו האילנות וכשהוא משקה אותה לא ידלה וישקה מן הבריכה כו' מפני שהוא טורח גדול ע"כ גם בריש פ"ח פתב וז"ל נהרות כו' מותר להשקות מהם בית השלחין ערוגה שחציה נמוך לא ידלה כו' מפני שהוא טורח גדול ע"כ הרי כל דאיכא פסידא לא אסרינו אלא טורח גדול פי' שלא תהיה ההשקאה באופן טורח גדול ואין ריבוי ההשקאה אסור הגם שישקה מים הרבה כל דאיכא הפסד ש"ד.

ב' כל דליכא פסידא אסיר ואפילו ליכא טורח האסור במקום דאיכא פסידא והוא מ"ש הרמב"ם ומושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה ע"כ דכיון דליכא פסידא לא שרינו ליה לטרוח בהשקאה הגם דליכא טורח האסור דמאילן לאילן.

ג' אפילו ליכא פסידא אם אין טורח בהשקאה כ"כ פגון דהוי דבר מועט פגון שפבר השדה יש בו השקאה קודם ואין זה אלא מוסיף על הראשון א"נ דאין בו מקודם אבל אינו עושה השקאה אלא הרבצה שהוא מין השקאה שאין דרך לעשות בה הרבה כזה אפילו ליכא פסידא שרי והוא מ"ש הרמב"ם ואם היתה שדה לחה מותר להשקות פולה ומרביצין את השדה במועד שכל הדברים האלו אין בהם טורח יותר דקדק לומר טורח יותר ולא אמר טורח גדול או טורח הרבה לומר אפילו טורח המותר בבית השלחין ואסור בבית הבעל אינו בגדון זה ולא אסרוהו כל עיקר בשום מקום ותמצא שפפ"י המשנה ביאר עוד הרמב"ם וז"ל ואמר וז"ל ואם השדה מטוננת מותר להשקותה שאותה השקאה אינה נראית בו ע"כ פי' ואפילו במקום דליכא פסידא לא אסרוהו ומ"ש אחר דין שדה לחה והרבצה דין זרעים שלא שתו גם דקדק לומר ויבא לידי טורח יותר משמע דכונת הרמב"ם היא דנדון זה דזרעים לא דמי לבית השלחין דהתירו בו טירחא הרבה אלא הרי הוא בבית הבעל וכיון דלא שתו קודם המועד איכא טירחא הרבה ואסור.

ואומר אני דלא התירו משום פסידא אלא בית השלחין שהיא גטועה אילנות ואם לא ישקנה יתיבשו האילנות ואיכא פסידא טובא וז"ל הרמב"ם בריש פ"ז מה' י"ט פל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד יהיה שם הפסד מרובה וכו' כיצד משקין בית השלחין כו' שאם לא ישקה בית השלחין והיגו ארץ הצמאה יפסדו בו האילנות שבה ע"כ וכך הם דבריו בפירוש המשנה אבל הפסד נרעים לית לן בה.

ומהשתא בהכרח לומר דהכא מיירי בבית הבעל ולהכי לא פתבו רבינו בהזכירו דיני בית השלחין אלא פשהזכיר דברים שאסי' בטירחא המתרת בבית השלחין ומהשתא הרונחנו דלא קשה מה שהקשינו מריש מכילתין דקאמר טירחא במקום פסידא מי שמעת ליה לראב"י דהתם קא מהדר מאן אסר בבית השלחין דאיכא פסידא דלא למטרח להשקות ממי גשמים ובהא לא אשפחנא ליה דאסר ולדברי הכ"מ שפירש דנרעים שלא שתו אית בהו פסידא קשה והרופצה לחלק בין פסידא לפסידא לא ציינתנא ליה.

אלא דצריך ליישב דבריו בפ"י המשנה שכתב וז"ל ונרעים שלא שתו כו' לפי שהם צריכים מים רבים וכבר אמרנו כי כל דבר שיש בו עמל הרבה אסור לעשותו ע"כ. משמע מאומרו וכבר אמרנו דקאי אמאי דפי' במשנה ראשונה ושם לא הוזכר אלא טורח האסור בבית השלחין א"כ מוכח דהא דנרעים דבבית השלחין איירי לא היא לעולם דלאו בבית השלחין והראיה דנגע בה מטעם מים רבים וטעם זה אינו מעלה ואינו מוריד בדין בית השלחין ומה שאמר וכבר אמרנו אין הכוונה דהנדון הוא עצמו זה אלא לומר טעם האיסור שהוא משום טורח כמו שאמר למעלה דאיכא איסור טורח והאי מטעמו והאי מטעמו וכדכתבנא.

אסיקנא דבין שדה לחה בין הרבצה ליכא אלא הרונחה. ופש גבן ליתובי אמאי פסק להתיר בתרביצא פיון דפסק כראב"י והש"ס מסיק דלראב"י אסיר.

י"ל דבהא לא פסקינן הלכה כראב"י דהא פלוס טעמא מאי פסקינן הלכה כראב"י נגד חכמים דפליגי עליה הוא מטעם רב יאנדה דמחלק אליביה במטוננת דשרי ש"מ דאסור להשקות פל השדה ואשפחן רבינא דסובר לדמות לה תרביצא דשרי ולהכי נתחכם הרמב"ם וכתבם לדין מטוננת והרבצה יחד ונתן טעם אחד לשניהם וזו היא דעת רבינא ולו יהיה דאשפחן דראב"י אסור הדין לכלל דהלכה פרבים ופסקינן להיתרא ועיין בתוספות בד"ה שרי לתרביצא ותמצא שפתבו דרבינא סובר כראב"י בהשקאה ופליג בהרבצה.

ולדרפנו הרונחנו ג"כ קושית הלח"מ שהקשה אמאי לא משגי תלמודא לרומיית מתניתא דהרבצה כן בבית השלחין כן בבית הבעל והוא ז"ל דחק לתרץ דמשמע ליה תלמודא דבין כו' הוי בכלל שדה הבעל ואין תירוצ זה מספיק ולדרפנו לא קשה ומה שהשיג הראב"ד על הרמב"ם דבפרייתא שונה את זה על הנרעים שלא שתו והוא שונה אותה על כל שדה האילן ע"כ.

השגה זו אם אינה מוטעית הכי פירושה שמשגי על מה שנתן טעם הרמב"ם למעלה סמוך לזה כשכתב אם היתה השדה לחה מותר להשקות פל שדה האילן אמר שהטעם הוא לפי שאין בזה טורח יותר ע"כ.

א"כ טעם איסור אינה לחה הוא משום שיש טורח יותר ולזה פשהזכיר הרמב"ם טעם זה דנרעים שלא שתו הורה לנו שכן הוא בפרייתא והשיגו על שששמע מדבריו שהוא ג"כ טעם של כל שדה האילנות שלא כן הוא והראב"ד סובר דטעם האיסור של כל שדה האילנות אינו מטעם זה אלא

משום דאינו צריק ואסרו אפי' ליכא טורח וטעם דשרי מטוננת משום דאיכא פסידא אם לא ישקה וכמו שפי' רש"י: דף ז' גמ' רשב"א כו' לפום גירסא זו פירש רש"י ו"ל דגם בשדה הלכן מפסידין האישות הפסד מועט והרמב"ם פתב בפ"ח וז"ל ואם הנה שדה הלכן סמוך לשדה האילן צדין אותם בשדה הלכן בשנינו ע"כ.

משמע דבשדה שאינה סמוכה לשדה האילן אין צדין פל עיקר וכ"כ בפי' המשנה וז"ל לפי שאין להם בשדה הלכן מה שיפסידו ע"כ מוכח דמה שאנו חוששים להפסד אישות אינו אלא בשדה האילן ולפי זה היתה גירסתו בברייתא עז"ה כשאמרו בשדה הלכן כו' לא אמרו אלא בסמוכה לשדה האילן א"נ דהוי גורס פגירסתו אלא דמפרש דרשב"א סובר כת"ק דמתירין אפי' שלא פדרכו בשדה הלכן וקאמר דמה שהתירו פדרכו הוא בשדה הסמוכה לאילן וכשאינה סמוכה לא התירו אלא שלא פדרכו ות"ק דמתניתין רשב"א הוא וממילא נשמע לחכמים דמאי דהתירו שלא פדרכו אינו אלא בשדה הלכן הסמוכה לשדה האילן אבל שאינה סמוכה פלל לא ופסק הרמב"ם פחכמים.

ומסתברא דחכמים עדיפי למפסק פנותיהו טפי מת"ק וסתם משנה עדיפא מחכמים: שם גמרא התם סותר ובונה הקא בונה ולא סותר פירוש התם עביד תרתי והוי טירחא ויתירחא ואפ"ה עביד וזה לא התירו אלא מפני הספנה אבל בלאו ספנה לא היו מתירין תרתי נפקא מינה אם לא היתה חששת דאי לא שרית ליה לבנות לא יסתור לא הוי שרי לבנות אחר סתירה הגם דאיכא גנבים דאיכא תרתי והוכרח רב חסדא לשנויי הכי משום דהוקשה ליה אמאי תני תנא שריותא דבונה כשהזכיר הספנה דמשמע דמשום ספנה הוא דשרי בונה אבל בלאו ספנה לא להכי אמר דחידוש קמ"ל הגם דאיכא תרתי פדכתיבנא.

ונראה דהאי מוחוש דגנבים איתיה תמיד ואפ"ל במקום דליכא גנבים משום פרצה קוראה לגנב להיות גנב ובית שאין בו דבר לחוש לו מגניבה אה"נ דלא שרי וכל זה לדברי רש"י אבל הרמב"ם פתב בפ"ח מה' י"ט וז"ל פותל חצר שגשג בונהו פדרכו כו' בונה אדם אצטבא לישב או לישן עליה כו' הציר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שגשגו מתקנן כו' שאם יניח הפתח פתוח כו' נמצא מאבד פל מה שפבית כו' יע"ש.

משמע דטעם בגנן הפותל לאו מטעם גנבים אלא מידי דהוה אצטבא וסתם אצטבא של אבנים והגם דבקיודשין קאמר ליה רב יאודה לרב נחמן אמאי לא קאמר אצטבא פדקרו אינשי דמשמע דספסל של עץ קרו ליה אצטבא התם אינשי הוא דקרו ליה הכי אבל חכמים לשל עץ קרו ספסל ושל אבנים קרו אצטבא ולהכי פתב דין בגנן אצטבא בין דין בגנן הפותל לדין תקנת קורה ומנעול שגשגו לומר דטעם הפותל אין טעמו פטעם תקנת הדברים שהתיר משום מוחוש גנבים וא"ת אם פותל פאצטבא א"כ מאי איריאי שגפל אפי' לא נפל גם פן הא ליתא דא"כ ילף ויעסוק בבגנן בתים ונחצרות ולא התירו אלא בגנן פנה דאצטבא דהוי דבר מועט וכותלו שגפל ואפילו ליכא מוחוש גנבים אלא לדור בו ואפ"ל יש לו חצר אחרת לדור לא הטריחוהו חז"ל וה"ה וז"ל נראה מדבריו שרצה לומר דדעת רבינו דטעם פותל חצר הוא משום גנבים ורצה להשוות דעת הרמב"ם לדעת הרמב"ן יע"ש"ד.

ואין הכרח לדבריו ולשון הרמב"ם לא משמע הכי כמו שפכתבתי. ומה שאמרו לרה"ר התוס' דקדקו ונקא לרה"ר אבל לחצר חבירו אסור לבנות פדרכו דהא ליכא גנבים.

והרמב"ם פתב וז"ל ואם היתה גוהה סותרו מפני הספנה ובונהו פדרפו ע"כ מפאן ראיה למאי דפרישית דלהרמב"ם ז"ל טעם היתר בגין הכותל הקצצר פדרפו לאו משום הגנבים דהרי פתב גוהה ליפול ושינה לשון הפרויתא דקתני לרה"ר להסיר מה שדייקו התו' דלא התירו לבנות פדרפו אלא גוהה לרשות הרבים ודוק ודלא פהרב המגיד: שם גמרא בהסגר ראשון דכ"ע לא פליגי דחזי ליה פי פליגי כו' ובהסגר ראשון ליפא ברעית הפהן אלא או לשמחו או להניחו כמות שקה כו' והק' התו' אמאי וקא גם בהסגר ראשון משפחת לה שימצא שפשה הנגע ומחליטו ותיצו הם ז"ל דהסגר ראשון דקאמר היינו בתחילת הסגר ראשון פי' קודם שהסגירו ובזה לא מטמא הגם דפשה אבל הסגר ב' פי' תחילת הסגר שני אי חזי ליה פשיון קודם שהסגירו הרי זה טמא ואינו יכול לשותק ע"כ.

ולדבריהם ז"ל ג"כ קשה דאפילו בהסגר ראשון בתחילתו יכול להחליט אם ראה קודם שהסגירו שנוולד בו מחיה או שער לכן ומחליטו ז"ל רבינו שמשון בפר' א' דנגעים מחיה כו' מחליטו מיד וכן נמי שער לכן אם היתה שחור ולא הספיק להסגירו עד שהפך לכן מחליטו מיד ובהדיא פתב קרא במחיה שער אבל פשיון לא מטמא בתחילה אפילו פושה והולך עד שלא הסתיר עכ"ל וא"כ גם דברי התוס' ז"ל עדיין מוקשים דאיפא למיחש למחיה ושער להחליטו.

ואפשר לתרץ לדעת רש"י דלוי יתיה דמצא דפשה בהסגר ראשון אין חיוב על הפהן להחליטו דכיון דמסגירו שפיר קרינו ביה לטמא דמנסגר נמי טמא הוא והוא מנסגר היתה מנסגר נשאר אבל בסוף שבוע ב' ליפא עוד הסגר למצורע ולזה היכי נעביד אם מסגירו הרי אין הסגר שבוע ג' לבני אדם ואם הוא שותק הרי בעינו לטהרו או לטמא: וראיתי שכתב הר"ן בחדושי מ"ק בשם הרמב"ד ז"ל בסוף שבוע ב' אם עמד בעינו או פהה ודאי טהור ואם פשה או נולד בו שער לכן ודאי טמא וכי שתיק ושביק ליה בהסגר אין זו טומאתו פלל ובעינו לטהרו או לטמא ע"כ פי' דהא בסוף הסגר ב' ליפא אלא חדא מתרתי או טהור גמור או טמא מוחלט דהא אין בנגעי עור הפשר הסגר יתר על ב' שבועות פדאיתא בפ"ב דערכין ופסקה הרמב"ם בפ"א מהלכות טומאת צרעת ופשוט וא"כ פשלא אמר טמא הרי הסגר ליפא ואין זו טומאה דהא אין הסגר ג' ואין זו טהרה דהרי צריך שיאמר טהור והוא לא אמר ואנן בעינו לטהרו או לטמא מה שאין פן סוף הסגר ראשון כשהוא מסגירו הסגר שני הרי זו טומאה וקרינו ביה לטהרו או לטמא וזו היא דעת רש"י שפיר' שאם מטהר ליה משמח ליה ואי לא מטהר ליה פירוש ואפילו ראה דפשה הנגע לא מטמא ליה יותר מבעיקרא אלא מסגיר ליה פעם שנית הגם דפשה והינו טעמא דבהא מודים כ"ע ולא אמרינו דחייב לטמא ודכתיבנא שוב ראיתי לתלמידי הריטב"א שפירשו פן.

ומצאתי שכתב רבינו שמשון בפרק ג' דנגעים במשנה א' ז"ל ורבי יוסי דאמר אין רואין לטהרו או לטמא פתיב דאתא לרבוויי בסוף שבוע ב' דאי טמא טמא הגם דשתיק פהן ע"כ. לדרף זה אתניא שפיר סוגיין דקאמר דבהסגר ראשון כ"ע לא פליגי דרואין ושותק אפילו רואה שמוחלט והרמב"ם פתב בפ"ז מהל' י"ט הלכה י"ו ז"ל אין רואין הנגעים במועד שפא ימצא טמא ונמצא חגו נהפך לאבל עכ"ל סתם הרמב"ם דבריו דמשמע בכל גוונא אין רואין משום מיחוש דאגה והיה לו לחלק דבמנסגר רואין וכרבי דאמר נראים דברי ר"מ במנסגר או פאינדף מתני' דאמר ר' במוחלט נראים דברי ר"מ ולזה יכולין לומר ממה שכתב הרמב"ם שפא ימצא טמא גילה דעתו דבמוחלט רואים דהא ליפא חששת ימצא טמא דהא מוחלט טמא הוא ורואין אבל מנסגר שבוע שני מיהא איפא מיחוש שימצא טמא מוחלט וכפ"ז פסק פאותה ברייתא דלא חיישינו אלא לצוותא

דעלמא ולאו לצוונתא דאשתו וטעמו משום דמסתברא הכי דניחא ליה לאיניש שיטהר מצרעתו וישמח הגם דיאסר צוונתא דאשתו משישאר מצורע מוחלט.

ותו להו ברבייתא דקתני נראים דברי ר' מאיר במנסגר דרואין ולא חיישינו לצוונתא דעלמא פינו דלא נתסר צוונתא דאשתו הוי מלתא דלאו מסתברא כל עיקר דמי איכא מאן דסבר דמנסגר שקהליתו פהו לא מקאיב דסוף סוף לא נתחדש לו דבר טוב דנימא לא יקפיד על חסרון צוונתא דעלמא מצד זה דהא אשתו מקמי הכי נמי הנת ליה בשלמא למאי דכתבו התוספות ז"ל דרש"י סובר דבמנסגר אסור באשתו נימא דלא ידאג על צוונתא דעלמא מחמת מה שפרווח בהחלטו צוונתא דאשתו משא"כ אי נימא דמנסגר מותר באשתו במכ"ש מוחלט וכמו שהכריחו התוס' א"כ פשיטא דהחלטו מצער ליה ומפח זה פסק כברייתא דתני איפכ' דנראי דברי ר"מ במחלט רואים אם עדיין טמא הרי הוא בחזקתו ואם נטהר יום בשורה הוא אפי' יאבד צוונתא דאשתו להכי לא שלל הרמב"ם דאין רואין אלא במיחוש שיטמאנו הפהו ולא במיחוש שיאבד צוונתא דאשתו אלא דסוף סוף קשה דהו"ל להרמב"ם ז"ל לאשמועינו מנסגר בשבוע א' דקאמר רבא דאלקבא דכ"ע רואין להקל ולא להתמיר ואמאי החליט אין רואין כל עיקר דמשמע דכל שרואה פהו יתחייב לומר טמא אם טמא הוא ומדבריו דכתב שפא יראה שהוא טמא משמע אפילו בהסגר ראשון אין רואין שפא ימצא טמא וה"ה כתב דטעמו של הרמב"ם הוא משום דסובר דלא איתמר הו' אוקמתא אלא אברייתא אבל חכמים דמתני' סוברים דבכל גוונא אין רואין וקשה לדבריו ז"ל מ"ש מתני' מברייתא פינו דפלוגתא דמתני' היא עצמה בדיוק פלוגתא דברייתא ואפילו אמר להא מילתא רבא גופיה מקשינו ליה מאי טעמא לא עביד הו' אוקמתא אלא אברייתא ולא אמתני' דמ"ש והגם דר"י קתני טעמא שאם אתה נזקק וכו' עכ"ז בהכרח לומר דהיינו נמי טעמא דחכמים דמתני' דאי לא תימא הכי אמאי לא להקל כו' ותו קשה חכמים דמתני' מני לא ר"מ ולא ר"י לא ר"מ דאיהו אמר רואין ולא ר"י דמודה במנסגר שבוע א'.

ותו הרי הרמב"ם גופיה כתב בפ' המשנה וזה לשונו ומחלוקתם הוא בראיית מנסגר ב' ר' מאיר אומר אם ראה אותו שטהור אומר טהור ואם כו' שותק כו' ע"כ. הרי דמפרש אוקמתא דרבא אמתני' א"כ הו"ל להרמב"ם לומר דרואין בהסגר א'.

ואפשר לומר דהרמב"ם סמך על מה שכתב בפ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה ו' וז"ל בכל יום רואין את הנגעים חוץ משבת וי"ט חל יום שביעי שלו להיות בשבת או בי"ט מעבירי לאחוריו ויש בזה להקל ולהתמיר שאפשר שיהיה ביום שבת זה יום הראוי לטמא ולמחר ילכו סימני טומאה וכו' ואפ' שיהיה טהור וכו' ע"כ והוא משנה פ"א דנגעים וכו' עקיבא וכתב הרמב"ם שם בפ' המשנה וז"ל ביום השבת אין ראוי לראות הנגע בו להיות זה דומה לדין מהדינים יתאחר הראיה עד אחר השבת ויהיה בזה חומר' לבעל הצרעת או קולא כו' ע"כ מוכח מדבריו דטעם שאין רואין בשביעי דמצורע בשבת הוא משום אין דנים.

וראייתי להרב בעל כ"מ שכתב וז"ל ומשמע לי דח"ה הוי בכלל י"ט שכתב רבינו ע"כ ודבריו ז"ל מוקשים מדברי הרמב"ם בפירושו המשנה דמשמע דאי לאו איסורא דאין דנים היינו רואים ואי תימא ה"ה במועד אם פן בלאו טעמא דאין דנים אלא ודאי דוקא שבת וי"ט דאיכא בהו איסור דין אבל במועד דדנים לא אם פן מוכח מהכא דרואין את הנגעים במועד והכא מייגרי במנסגר כדקאמר חל שביעי שלו להיות בשבת אם פן דרואין נגעי מי שנסגר ומאי מנסגר אי במנסגר ב' הרי אין רואין מטעמא דלטהרו או לטמאו וכחכמים דסוברים דלא מצי שתיק וכינון דלא מצי

שתיק בהכרח יאמר טמא ונהרי זה מהפך חגו לאכל שמחליטו בצרעת וכבר פתב הרמב"ם שכל שמדאיגו בתיג אין רואין אלא בהסגר א' וקאמר דרואין בחול המועד נאי דאומר לו טמא אם הוא טמא קשה וקא מהפך חגו לאכל אלא דשתיק ולזה במועד רואין אכל בשבת וי"ט אין רואין מטעם דאין דנים באלו הימים.

וא"ת סוף סוף על מי סמך דנדע לחלק חילוק זה בשלמא קא מלתא דבהסגר א' רואין נאין אומר טמא אם ראה טמא מבואר במה שכתב בפ"ט מהל' טומאת צרעת דבשבת אין רואין המוסגר דין מינה דבחול המועד רואין המוסגר וכתב בפ"ח מה' י"ט דאין רואים משום שמא ימצא טמא ש"מ דרואין נאין אומר טמא אלא דעל מי סמך שנדע לחלק בהסגר שבוע ב' דאין רואין כל עיקר: ונראה דהרמב"ם פסק כר"מ דאפילו מוסגר ב' רואין נאין אומר טמא ולא אומר רמב"ם אין רואין הנגעים במועד אלא בתחלה אם הוא נגע טמא או לא דכיון דבחזקת טהור עומד לית לן בה אכל במוסגר רואין להקל לומר טהור ולא להסגר ונהגם דחכמים פליגי עליה דר"מ ורבי אומר נראין דברי ר"י במוסגר דאין רואין לכאורה נראה לומר דכיון דטעמא דחכמים משום דדרשי לטהרו או לטמאו ואשכחן סתם משנה בנזיר דף ס"ה דקתני כל ספק נגעים בתחלה טהור ואמר בש"ס מה"מ אומר ר"י אומר רב אומר קרא לטהרו או לטמאו כו' יע"ש.

הרי דקרא דלטהרו לאו להכי אתא ונתוס' הגם דסוכרים דתתי שמעינן מינה קא דהכא ונהי דהתם מדאקדמה עכ"ז מצ"ל לדחות דלא אתא אלא להקדים טהרה לטומאה וקא וקא ליתא דהא דרשא דלטהרו או לטמאו מסיק התם בנזיר דאתאמרא אמלתייה דרבי יאושע דאמר בספק קדם שער לבן פיהה בזה ואיבעיא להו בגמ' פיהה וטהור או פיהה וטמא ואר"י אומר קרא לטהרו או לטמאו פתח קרא בטרה ע"כ והרמב"ם פסק בפ"ב מה' טומאת צרעת בזה ספקו טמא ודלא כר"י אם כן דרשי שפיר לטהרו או לטמאו למאי דדריש ר"י קא דצריף שיאמר לו טמא או טהור א"כ הדרו לקושין אמאי פסק רמב"ם כר"מ ותו קשה דהרי בפ"ה המשנה פתב הרמב"ם אין הלכה כר"מאיר.

ונראה דהרמב"ם מפרש מאי דקתני בהסגר א' כ"ע ל"פ דחזי כמו שפי' התוס' דמייירי בתחלת הסגר א' וכפ"ז סוף הסגר א' וסוף הסגר ב' פחדא נינהו לר"מ רואין להקל ולא להחמיר ולר"י לא להקל ולא להחמיר וכיון שכן מתניתין דריש נגעים דקתני חל להיות שביעי שלו בשבת מעבירין לאחר השבת כו' הוקשה לו להרמב"ם מאי איירא בשבת דאיכא איסור' דאין דנין תיפוק ליה מחמת עונג שבת שלא יתהפך דלא גרע מח"ה נאי תימא דאין רואין מוסגר במועד כ"ש בשבת דהא מתניתין במוסגר מייירי וקתני וקא שבת אלא ודאי דסוכר דבמועד רואין ובשבת וכדומה לו שהוא י"ט אין רואין משום דאין דנין ומהשתא קי"ל כר"מ דאמר רואים להקל אכל לא להחמיר לא משום עונג מועד.

וא"ת לדעת התוספות והרמב"ם דאוקימנא ליה כהתו' סוף סוף קשה מה שהקשינו דגם בתחלת הסגר ראשון משכחת לה שינוי שער ויהיה טמא י"ל דלא שכיח קא מלתא דבין ראיה לסגירה שיתחדש שער לבן או מחנה ונדקא פשיון דהוי כל דהו חיישינן לזמן מועט קודם סגירה: דף ח' גמרא דהא עצים ואבנים בעלמא כו' משמע דקאי על אבני הבית ועציו וה"ק אפי' אם היו אבנים ועצים אלו בלא בגין אפ"ה אינו מקבלין שום טומאה וכאן אפי' מחוברים דאין טומאה במקור אעפ"כ מטמא ולהגדיל הקושית אומר הכי ולזה אין למדין פי' ונהגם דק"ו הוא ומה זה שמתמא

פְּלוּי הַאִי מִמְתִּינִים עַד וּפְיָנוּ כּו' עכ"ז פִּינּוֹן דְּאִיפָא כ"כ חֲנוּמְרָא אוּלִי בְּשִׁבִיל חֲדוּשׁ זֶה בָּאָה עֲלֵיו זֹאת הַקְּלוּא לְהַמְתִּין.

וְהָגַם דְּאַשְׁפָּחוּן בְּפִי"ג דְּנִגְעִים דְּר"י סוּבְר אֶפִּילוּ חֲבִילֵי קְנִים מְקַבְּלִין לָא קָא מוֹכַח ר"י אֱלָא בְּמִלְתָּא דְּמוֹדִים בְּהַ"ע פִּי' בְּהָא מִיָּהָא לִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג וּלְהַכִּי לָא גְמָרִינוּן וְאֵה"נ לר"י דְּמַצִּי לְמִימַר נְמִי דְּהָא חֲבִילֵי קֶשׁ וְכו'.

וְהַתּוֹס' בְּד"ה יֵשׁ יוֹם שְׂאֵי אַתָּה רוּאָה תִּימ' לר"מ לְמָה אֵינּוּ רוּאָה לְהַקְּל כּו' יע"ש וְנִרְאָה דְּר"מ דְּקִסְבֵּר רוּאִין לְהַקְּל הֵינּוּ בְּהִיכָא דְּעַל יְדֵי רְאָיָה אֶפְשָׁר דְּיִרְחִיק מִמְּנוּ טוֹמְאָה אַבְּל בְּהִיכָא דְּטַהוֹר הוּא מָה הַנְּאָה יֵשׁ לוֹ שְׂיִרְאָנוּ הַפְּהֵן הָגַם שְׂיִאמַר לוֹ טַהוֹר אַתָּה וְה"ק הַש"ס לְהַדְּיָא לְמַעְלָה בְּטַהוֹר כ"ע לָא פְּלִיגִי דְּלָא חֲזִי ע"כ וְמָה שְׂהַקְּשָׁה עוֹד לְמָה יִצְוֶה הַפְּהֵן לְפָנוּת הַבֵּית אֵה"נ אֱלָא דְּאַמְאֵי יִטְרַח קוֹדֵם לְזֶה יִצְוֶה קוֹדֵם וּפְיָנוּ גַם רְצָה הַפְּתוּב לְהוֹדִיעֵנוּ הָא מְלִתָּא דְּמִמְתִּינִין אֶפִּילוּ לְדַבֵּר הַרְשׁוּת: שְׁם גְּמָרָא לְכַתּוּב קָרָא בְּיוֹם כּו' הֵהוּא מְבַעֵי לִיָּה בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה כּו' מוֹכַח מְהִכָּא דְּלֵאבְּיֵי מְפִיק מְבִיּוֹם לְמַעוּטֵי לִילָה וְרָבָא מְפִיק לִיָּה מְדַכְּתִיב גְּרָאָה לִי וְלֹא לְאוּרֵי וְאַבְּיֵי נְמִי מְפִיק לִיָּה מְדַרְבָּא לְדִין טוֹמְאָה דְּלָאוּ מְגוּפִיָּה וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפ"ט מַה' טוֹמְאָת צְרַעַת הַלְּכָה ו' פְּתַב וְז"ל אֵין רוּאִין הַנִּגְעִים אֱלָא בְּיוֹם כּו' שְׂהַרִי בְּכָל הָעֲנָנִין הוּא אוֹמַר בְּיוֹם וּבְיוֹם עכ"ל.

מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּתוֹפְס דְּבָרֵי אַבְּיֵי דְּאִי לְרָבָא תִּיבַת וּבְיוֹם לָא אַתָּא אֱלָא לִישׁ יוֹם שְׂאִין אַתָּה רוּאָה לוֹמַר שְׂאִין רוּאִין נִגְעֵי חֲתָן אוּ בְּרַגְלֵי וְלֹא מְפִיק רְאִית יוֹם אֱלָא מְפָסוּק גְּרָאָה לִי וְלֹא לְאוּרֵי א"כ קֶשׁה אַמְאֵי פְּתַב הַרְמַב"ם שְׂהַרִי בְּכָל הָעֲנָנִין הוּא אוֹמַר בְּיוֹם וּבְיוֹם הֵכִי הוּל"ל דְּכַתִּיב בְּיוֹם תּוּ חֲזִי הַוִּית לְהַרְמַב"ם בְּאוֹתוֹ פְּרַק הַלְּכָה ח' פְּתַב וְז"ל חֲתָן שְׂנִירָאָה בּוֹ נִגְעַת נוֹתְנִין לוֹ כּו' וְכֵן בְּרַגְלֵי נוֹתְנִין לוֹ כָּל יְמֵי הַרְגֵּל שְׂנִירָאָה וְצִוָּה הַפְּהֵן וּפְיָנוּ כּו' אִם הַמְתִּינָה תוֹרָה כּו' יע"ש מוֹכַח דְּפָסַק פְּרַבִּי בְּשִׁלְמָא לְסַבְּרַת אַבְּיֵי דְּלָא נ"מ מִיָּדֵי בֵּין רַבִּי לר"י אֶמְרִינוּן תְּפַס הַרְמַב"ם חֲדָ מְשַׁנֵּי טַעְמִים אֱלָא לְרָבָא דְּאַמַר דְּאִיפָא בִּינְיָיָהוּ דְּבַר הַרְשׁוּת בְּטוֹמְאָת גּוּפוֹ בְּהַכְּרַח לוֹמַר דְּנִתְפַּחוּן לְכַתּוּב טַעַם זֶה לְהַמְתִּנָּה גַם לְדַבֵּר הַרְשׁוּת בְּטוֹמְאָת גּוּפוֹ וּמַהֲשַׁתָּא פִּינּוֹן דְּפָסַק פְּרַבִּי מְחַבְּרוֹ וּלְרַבִּי אַצְטְרִיף נְמִי לְהַ"ד דּוּבְיוֹם לְעֲנָנִין טוֹמְאָת גּוּפוֹ בְּדַקְאָמַר הַש"ס וְכפ"ז אַמְאֵי פְּתַב הַרְמַב"ם דְּהַמְתִּנַּת דְּבַר מְצוּהָ בְּטוֹמְאָת גּוּפוֹ נִפְקָא לִיָּה מוֹפִינוּ וְהָא סוּגִיָּין קְאָמַר לְהַדְּיָא דְּמֵאֵי דְּדַרְיָשׁ רַבִּי מוֹפִינוּ הוּא לְדַבֵּר הַרְשׁוּת וְקוּשְׁטָא הוּא דְּאִי הוּוּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הֵכָא סְלָקִי שְׂפִיר דְּלְדַבֵּר מְצוּהָ מוֹפִינוּ נִפְקָא אַבְּל דְּבַר הַרְשׁוּת פְּלִל לֹא אִזְ הוּוּ אֵינְתֵּר לָן בְּיוֹם פְּלוּקָה לְמַדְרַשׁ בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה מִשָּׂא"כ הַשְׁתָּא דְּדַרְיָשׁ וּפְיָנוּ לְסַבְּרַת ר' לְדַבֵּר הַרְשׁוּת וּבְיוֹם לְטוֹמְאָת גּוּפוֹ לְאַבְּיֵי מִתּוֹסְפּוֹת וְא"ו וּלְרָבָא מְפּוּלִיָּה קָרָא קֶשִׁים דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מְפָל צַד: וְנִרְאָה לוֹמַר לִישְׁב דְּבָרֵיו כִּי לְמֵאֵי דְּכַתִּיבָנָא בְּכַמְּהָ מְקוּמוֹת דְּהָא דְּאַמְרֵי אַבְּיֵי וְרָבָא הַלְּכָה פְּרָבָא בְּר מִיע"ל קַג"ם הֵינּוּ דְּוָקָא בְּמִלְתָּא דְּאַפְּלִיגוּ בְּדַעַת עֲצָמָן אַבְּל אִי אֶפְלִיגוּ בְּסַבְּרַת הַתְּנָאִים כַּה"ג דְּהִכָּא לָא אֶזְלִינוּן אֱלָא בְּתַר מֵאֵן דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה.

וְתוּ דְּהִכָּא לְאַבְּיֵי לָא מְפִישׁ פְּלוּגְתִּיָּהוּ דְּרַבִּי וּר"י וְכִינוּן שְׂכָן נוֹכַח לוֹמַר דְּהַרְמַב"ם ז"ל פָּסַק פְּדַבְּרֵי אַבְּיֵי דְּמִשְׁמַעוֹתָא דְּקָרָאֵי אִיפָא בִּינְיָיָהוּ מַר מְפִיק לָהּ מוֹפִינוּ וּמַר מְבִיּוֹם וְה"פ לְכ"ע אֵין הַמְתִּנָּה לְדַבֵּר הַרְשׁוּת אֱלָא בְּמֵאֵי דְּכַתִּיב בְּקָרָא אַבְּל בְּטוֹמְאָת הַגּוּף דְּוָקָא לְדַבֵּר מְצוּהָ מַר גִּיחָא לִיָּה לְמִיגְמַר מְפָסוּק וּבְיוֹם הַרְאֹת לְמַדְרַשׁ יֵשׁ יוֹם כּו' וּמַר לָא סַבְּר לְהַ"ד מִשְׁמַעוֹתָא דְּיֵשׁ יוֹם וְדַרְיָשׁ לָהּ לְרוּאִין בְּיוֹם (בְּפֶשֶׁה) וּמְפִיק לְהָא מְלִתָּא בְּק"ו וְלַעוֹלָם בֵּין לְמַר וּבֵין לְמַר לְדַבֵּר הַרְשׁוּת לָא וְלֹא גִיחָא לִיָּה לְאַבְּיֵי לְפָרוּשֵׁי פְּרָבָא מְשׁוּם דְּלְרָבָא דְּסוּבְר דְּרַבִּי דְּגַמַר מוֹפִינוּ קִסְבֵּר לְמַגְמַר דְּבַר הַרְשׁוּת בְּטוֹמְאָת גּוּפוֹ קֶשׁה דְּלִמָּא לָא אֶמַר רַחֲמָנָא דְּאַפִּילוּ לְדַבֵּר הַרְשׁוּת יִמְתִּין אֱלָא דְּוָקָא בְּטוֹמְאָה שְׂאִינָה

טונמאת הגוף אכל בטונמאה שיהיא טונמאת הגוף דוקא לדבר מצוה ומסתבר טעמיה דאבני בנישויבא דבריינתא טפי מדרבא דלא פליגי אלא במשמעותא דקראי והרמב"ם בחר לו' האי דרשא דרפינו אי בעית אימא משום דתני ליה רבי ותו דהוי מפניך טפי וק"ו גמורה ודוקא לדבר מצוה אכל לדבר הרשות לא קאמר דאין לנו להתיר אלא הרשות שאמרה תורה בפירוש וכפי זה מאי דקמפלגי אבני ורבא במאי משמע על כל פנים הוא אליבא דרבי יאודה דדריש לאין רואין בכתן וברגל מוביום הראות ולסברת רבא דמפרש דרבי ג"כ דרש וביום הראות לנגעי הגוף קאי נמי לסברת רבי דכולהו דרשי וביום ולמאן דמפיק דרשת חתן שאסור לראותו ורגל מפסוק ופינו וכסברת אבני דמודה דלא גמרינו הרשות דטונמאת הגוף מהרשות דטונמאת הבית אייתר לן תיבת וביום מופנית למדרש ביום ולא בלילה והם דברי הרמב"ם שפתיב המתנה של מצוה מדכתיב ופינו את הבית שיהיא סברת רבי ואלבא דאבני דלא קא גמר לה להמתנה דרשות דנגעי הגוף מהמתנת רשות דנגעי הבית אלא המתנת המצוה דוקא מק"ו דרשות.

והגם שיש לנו לחלק ולומר דדילמא לא שריא לן רחמנא ההמתנה אפילו היא של רשות אלא דוקא בהיכא דהוי נגעים של הבית אכל בהיכא דהוי נגעים של הגוף אפי' היכא דהוי של מצוה כגון אם הנה חתן או אם הנה ברגל לא.

הא נדאי לימא דסברא הוא דלא עבדינו כל כף הדרגות דבהיכא דהוי נגעי הבית אפילו אם היו רשות ומתין ובעי בני אדם אפילו בהיכא דהוי של מצוה לא ימתין ומה גם דאיכא פנים למימר דבהיכא דהוי נגעים של בתים חמורים הם יותר כדקאמר תלמודא משום דמטמאו עצים ואבנים ואעפ"י כן שרי רחמנא ההמתנה לדבר הרשות ומכ"ש לדבר מצוה אכל הרשות לא גמרינו.

כאן פסק הרב המחבר ובעונותינו נתבקש בישיבה של מעלה לחזות בנועם ה' לאור באור פני מלך חיים: